

EVOLUTIE 1996-'97 VAN DE GEREgistreeERDE CRIMINALITEIT: FEDERAAL, PROVINCIAAL EN LOKAAL

Lic. E. Devroe¹

Prof. dr. P. Ponsaers²

1. Samenstelling databank 1997

In '94 bevatte de GICS-databank gegevens afkomstig van 368 gemeenten, m.a.w. van 78% van het inwoneraantal. In '95 ging het om data afkomstig van 518 gemeenten of van 94% van het inwonertal. In '96 bevatte de databank 557 gemeenten, zodat we konden spreken van een volledigheid van **97,5%**. In de databank van '97 verzamelde de Afdeling Politiebeleidsondersteuning van de Algemene Politiesteundienst de gegevens van 573 gemeenten, of van een inwonertal van 98,5% van België.

De jaren '96 en '97 werden vergeleken op basis van een vergelijkbare steekproef van 557 gemeenten, aangezien fluctuaties in de cijfers anders louter zouden zijn toe te schrijven aan de vervollediging van de registratie. De databank voor '96 van deze steekproef bevat **741.534** feiten, voor '97 **818.759** feiten (A & B+ gemeenten). Deze totalen zijn de absolute aantallen waarop de verdere gegevensexploitatie is gebeurd.³

Aggregatieniveau's van de informatie zijn hier het **land** en de **provincies**.⁴ Deze gegevens zijn beschikbaar in een vergelijkend rapport, uitgegeven bij Kluwer Editio-

1. Criminoloog, auteur van *Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1996-1997*, Kluwer 1998, 190.

2. Docent Vakgroep Strafrecht & Criminologie, RUG.

3. In het totaal werden in de loop van 1997 929.116 feiten overgemaakt aan de Afdeling, waarvan er 855.200 werden gepleegd in 1997. Daarvan werden er 847.440 ²/₃ in België gepleegd. 98,8% van deze feiten kunnen gelokaliseerd worden binnen de fusiegemeente. 0,96% van deze feiten betroffen gemeenten waaromtrent te onvolledige informatie werd bekomen. In totaal werden dus 837.505 feiten weerhouden in de statistische databank. Bepaalde data van gemeenten waren onvolledig, doch voldoende betrouwbaar, om te kunnen extrapoleren naar een volledig jaar. Na extrapolatie werd een totaal aantal feiten bekomen van 830.412 voor 1997. Deze data betreffen tevens een aantal niet-misdrijven, die uit de *criminaliteitscijfers* werden geweerd.

4. Het provinciaal niveau is het enige bovenlokale aggregatieniveau dat een zinvolle vergelijking toelaat, aangezien de grenzen van de gerechtelijke arrondissementen nog steeds niet samenvallen met de administratieve gemeentelijke grenzen en enkele gemeenten in twee of in drie snijden. Wanneer provincies worden vergeleken, wordt de *criminaliteitsgraad* aangeboden gezien de ontbrekende data in voorafgaande jaren, een objectieve graadmeter voor criminaliteit die rekening houdt met de interprovinciale verschillen per inwoneraantal.

rial. Voor een aantal **groepen van gemeenten**⁵ werd een specifieke analyse over een langere periode gemaakt ('94-'95-'96-'97). Deze resultaten zijn beschikbaar in afzonderlijke bundels, ter verkrijgen bij PBO.⁶

2. Federale tendens

De gemiddelde federale criminaliteitsgraad voor 1997 bedraagt **6,9**. Ten opzichte van vorig jaar stellen we hier een stijging vast van de graad met +0,6. De gemiddelde maandgraad bedroeg in 1996 immers **6,3**. In 1996 werden 741.534 feiten geregisteerd, in 1997 waren dat er 818.759, ofwel 77.229 feiten meer. De algemene *maandelijkse* criminaliteit stijgt dus met een coëfficiënt van 0,6. Dit betekent dat er in 1997 gemiddeld 0,6 feiten per maand per 1.000 inwoners bijkwamen (of duidelijkker: 6 feiten op 10.000 inwoners). De stijgingen doen zich voor in elke maand.

De vraag kan gesteld worden of het aandeel van de **pogingen** de verhoging van de federale criminaliteitsgraad verklaart. Onderzoek leert ons dat, wanneer we het aantal *pogingen* afwegen tegenover het aantal voltooide misdrijven, we voor 1996 een verhouding bekomen van 8% pogingen op 92% voltooide misdrijven. In 1997 blijft deze verhouding echter quasi *identiek*.

Tevens dringt zich de vraag op in welke mate deze verhoging de **workload** van de politiediensten heeft beïnvloed. Dit kan gemeten worden aan de hand van de verhouding aantal feiten/effectief⁷. Op landelijk niveau drukt deze ratio uit dat gemiddeld één politiefunctionaris 30 feiten verbaliseerde in 1997. België geeft deze graad een waarde van 30 feiten per politie-functionaris in 1997, terwijl dit in 1996 nog om 27 feiten ging. Wanneer we deze ratio van naderbij bekijken blijkt dat in de grootsteden gemiddeld in '96 één politiefunctionaris 23 feiten verbaliseerde, terwijl

5. Het gaat om (1) de steden met een veiligheidscontract, (2) met een preventiecontract, (3) de kustgemeenten, (4) de gemeenten in de Belgisch-Franse grensstreek. De vergelijking van de groepen van gemeenten kan wel gepresenteerd worden naar *absolute* aantallen, aangezien de gegevens voor de weerhouden gemeenten volledig werden binnengeleverd over de rapportagejaren.

6. Volgend schema dient bij de lezing van de cijfers voor ogen gehouden te worden:

Federaal rapport	Algemene criminaliteitsgraad: maandgraad per 1000 inwoners	Misdrijfgraad: jaargraad per 1000 inwoners
Studie veiligheidscontractsteden	Algemene criminaliteitsgraad maandgraad per 1000 inwoners	Detailtabellen per gemeente: maandgraad per 10.000 inwoners
Studie preventiecontractsteden, kustgemeenten en ZWV-grensstreek	Algemene criminaliteitsgraad maandgraad per 1000 inwoners	Detailtabellen per gemeente: maandgraad per 10.000 inwoners
Internationale studie	Algemene criminaliteitsgraad Jaargraad naar 1000 inwoners	Misdrijfgraad: jaargraad per 10.000 inwoners

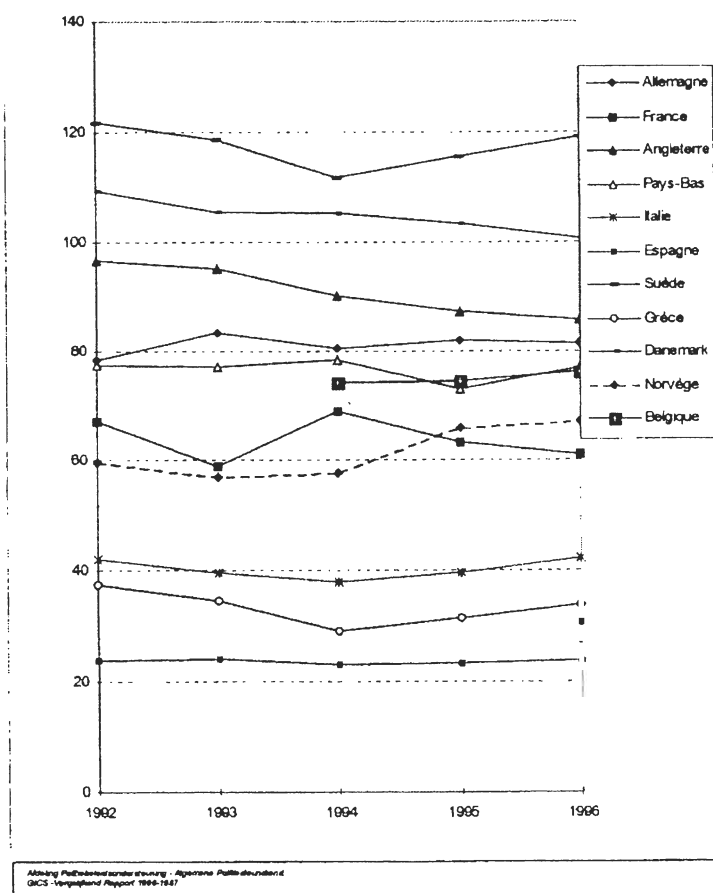
7. Waarbij het absoluut aantal feiten gedeeld wordt door het aantal politie-effectieven werkzaam in de basispolitiezorg.

dat in '97 opliep tot 25 feiten. In de steden met een veiligheidscontract⁸ werden in '96 28,5 feiten per politie-ambtenaar vastgesteld, terwijl dat in '97 opliep tot 32,5 feiten. In de rest van het land (buiten de veiligheidscontractsteden⁹) verbaliseerde één politiefunctionaris in '96 29 feiten, terwijl hij er in '97 32 vaststelde.

Samengevat kan dus gesteld worden dat de workload stijgt in alle groepen van steden en gemeenten. Het valt niettemin op dat deze ratio **het hoogste is in de middelgrote steden met een veiligheidscontract**, en het laagste in de grote steden.

3. Internationale situering

Het blijft belangrijk België te situeren in Europa en ook de *internationale criminaliteitscontext* als achtergrond te nemen voor de interpretatie van Belgische schommelingen. Hierbij dient uiteraard aangemerkt te worden dat een dergelijke internationale vergelijking van criminaliteitsgegevens een zeer precaire en complexe oefening inhoudt. Naast een aantal fundamentele afwijkende sociologische-, demografische- en economische contextgegevens, is de strafwet immers in ieder land verschillend.

8. Het gaat hier om de 24 veiligheidscontractsteden (29 - de 5 grootsteden).

9. Hier worden de 29 veiligheidscontractsteden bedoeld, dus inclusief de grote steden.

Toch proberen we hier een internationaal kader te schetsen.. Gelet op het feit dat men in een trendrapport minstens dient te beschikken over *vijf referentie jaren*, worden de gegevens gepresenteerd vanaf 1992; waarbij België aanhaakt in 1994 (zero-jaar). Er werden 10 'vergelijkingslanden' geselecteerd op basis van het beschikbaar zijn van kwalitatief hoogstaand cijfermateriaal. Om de lezing te vergemakkelijken wordt de 'vergelijkingrate' berekend naar 1.000 inwoners, analoog met de formule voor de criminaliteitsgraad op jaarbasis die in België wordt gehanteerd.

Wanneer we de *omvang* van het *criminaliteitprobleem* bekijken in de ons omringende landen, neemt België een *middenpositie* in. Vijf van de bestudeerde landen situeren zich onder de Belgische graad, vijf van de bestudeerde landen erboven. Belangrijker is echter de vaststelling dat de *evolutie* van de criminaliteit in deze verschillende landen. Uit bovenstaande grafiek blijkt duidelijk de *afwezigheid* van een *uniforme* Europese trend voor de jaren 1992 tot 1996.¹⁰ Uit de grafiek blijken drie tendensen, die men kan omschrijven als: daling, stabilisering en stijging. Een dalende trend is waarneembaar in Frankrijk, Engeland¹¹, Denemarken en Griekenland. Nederland, Zweden, Spanje en Italië vertonen eerder een stabilisering. Duitsland, Noorwegen (en Ierland) presenteren een stijgende tendens.

Wat België betreft dient opgemerkt dat de referentieperiode te kort is om reeds van een trend te kunnen spreken. België kende een relatieve stabiliteit in de beschreven periode, doch met de hoger vermelde significante stijging in 1997 (jaar dat voor de andere landen nog niet kon worden opgenomen in deze studie). Af te wachten valt of deze stijgende tendens zich ook binnen de andere landen doorzet.

4. Provinciale vergelijking

In *alle* provincies vertoont de criminaliteit een *stijgende* tendens indien we het jaar '96 vergelijken met '97. Niettemin zijn er toch een aantal verschillen op te merken.

In de *cartografische voorstelling* wordt België weergegeven per provincie. De grootte van de bol geeft de grootte weer van het inwonersaantal per provincie. De graad voor 1997 wordt gepresenteerd middels een arcering in iedere bol (legende vermeldt de klasse-indeling). Op elke provincie wordt bovendien de verschuiving met 1996 aangeduid in graad (met + of -). Zo kan eenvoudig uit deze kaart worden afgelezen dat *alle* provincies een stijgende tendens vertonen. Tevens wordt onderaan het nationaal gemiddelde weergegeven (graad van 6,9) en de stijging met 1995 (+ 0,6) zodanig dat de provincies kunnen vergeleken worden met dit gemiddelde.

Wanneer we de provincies rangschikken naar graad blijft het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** aan kop, met een graad van 10,9. De provincie **Luik** komt in '97 op de tweede plaats (graad van 8,17); vorig jaar werd deze plaats nog ingenomen door

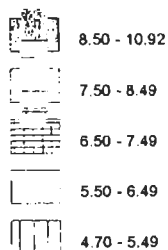
10. Hierbij dient wel vermeld te worden dat tijdens periode '80 tot '92 de meeste Europese landen een gelijkaardige sterk *stijgende tendens* vertoonden.

11. Het gaat hier om Engeland en Wales, waarbij Schotland buiten beschouwing werd gelaten.

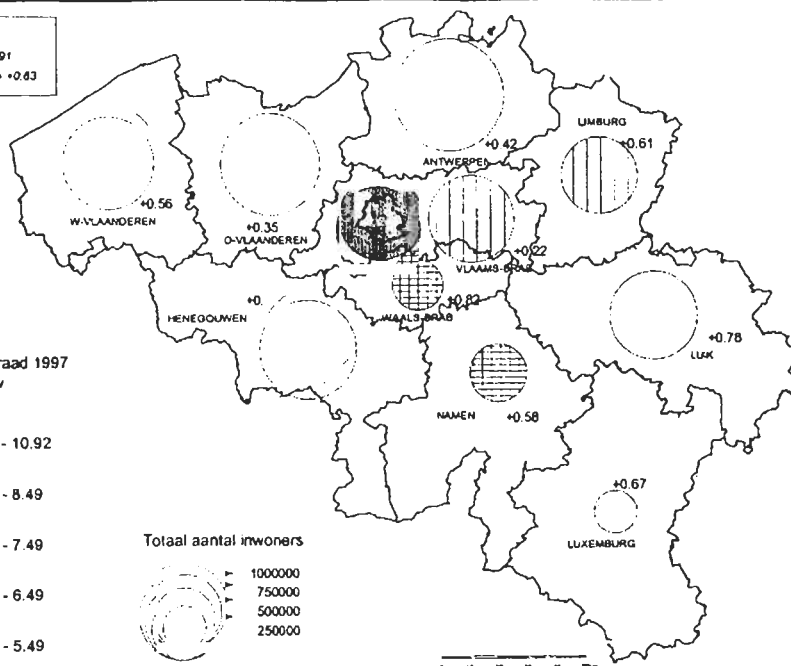
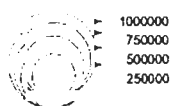
Kaart: Globale criminaliteitsgraad naar provincie

BELGIË:
gem. graad/maand '97 = 6,91
verschil gem graad '96-'97 = +0,63

Criminaliteitsgraad 1997
feiten/1000 inw

Totaal aantal inwoners

Afdeling Politiebeleidsondersteuning - Algemene Politieonderzoek
GICS - Vergleichend Rapport 1996-1997

Henegouwen.¹² De Franstalige provincies volgen met **Henegouwen** op de derde plaats (graad van 8,0) en **Namen** op de vierde plaats (graad van 7,2). Het valt op dat dit jaar de provincie **Waals-Brabant** de vijfde plaats bekleedt (graad van 6,5), in plaats van de provincie **Antwerpen** (6,4). Daar waar Limburg vorig jaar de laatste plaats innam met de laagste criminaliteitsgraad, wordt deze gunstige positie dit jaar ingenomen door **Vlaams-Brabant** (graad van 5,0). De provincies **Luxemburg** en **Limburg** schuiven daardoor één positie op.

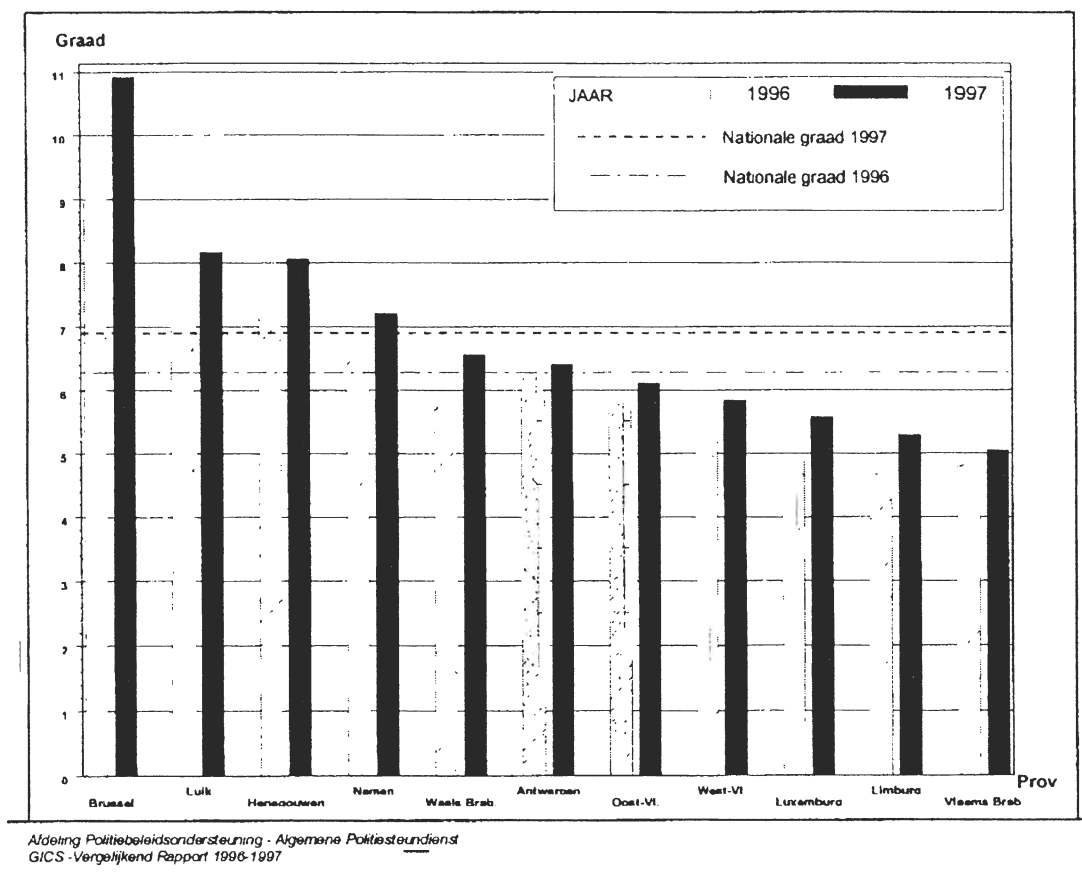
Wanneer de *procentuele evolutie* in detail wordt bekeken blijkt de stijging niet in alle provincies even frappant. Voor deze bespreking wordt de stijging in graad uiteraard als richtinggevend beschouwd voor de volgorde, waarbij ook de procentuele stijgingen ter informatie worden weergegeven. In dalende orde vertonen de provincies volgende interne *stijgende tendensen*:

1. Het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** is de grootste stijger met 102.402 feiten in 1996 naar 124.560 feiten in 1997 (+21,6%);
2. **Waals-Brabant** volgt van 23.359 feiten in 1996 naar 26.891 feiten in 1997 (+15,1%);
3. **Luik** volgt met 84.677 feiten in 1996 naar 93.724 feiten in 1997 (+10,6%);

12. Het jaar daarvoor was de positie van deze twee provincies echter juist omgekeerd.

4. **Luxemburg** krijgt een hogere plaats in de rangorde door haar grote stijging van 12.106 feiten in 1996 naar 13.842 feiten in 1997 (+14,3%);
5. **Limburg** (alhoewel minder problematisch) stijgt ook van 43.555 feiten in 1996 naar 49.579 feiten in 1997 (+13,8%);
6. **Namen** kent ook een stijgende tendens van 31.698 feiten in 1996 naar 34.615 in 1997 (+9,2%);
7. **West-Vlaanderen** is de zevende stijger met 69.669 feiten in 1996 naar 77.248 feiten in 1997 (+10,8%);
8. a.**Henegouwen** stijgt van 110.554 feiten in 1996 naar 117.557 feiten in 1997 (+6,3%).
9. **Antwerpen** volgt met 115.365 feiten in 1996 naar 123.861 feiten in 1997 (+7,3%);
10. Op de voorlaatste plaats volgt **Oost-Vlaanderen** met een stijging van 91.457 feiten in 1996 naar 97.266 feiten in 1997 (+6,5%);
11. Op de laatste plaats vinden we **Vlaams-Brabant** met 56.691 feiten in 1996 naar 59.616 feiten in 1997 (+5,1%).

Grafiek : Graad naar inwoneraantal

De provincies Brussel Hoofdstedelijk Gewest, Waals-Brabant, Luik en Luxemburg kennen de grootste stijgingen. Henegouwen, alhoewel op de derde plaats, is geen grote stijger, zoals ook de provincie Antwerpen -in verhouding tot de andere provincies- een relatief kleine stijging kent. De maandschommelingen worden het meest duidelijk in de seizoensmaanden.¹³

5. Lokale resultaten

In bijgevoegde grafiek wordt de criminaliteitsgraad voor 1997 gegeven (bolletje) voor een aantal groepen van gemeenten. De grafiek tekent in een diagram de stijgingen of dalingen uit in graad ten opzichte van 1996. De stijgingen worden afgelezen aan de rechterkant van de grafiek; de dalingen bevinden zich aan de linkerzijde. Het exact verschil in graad ten opzichte van 1996 kan worden afgelezen naast elk bolletje van deze 'dot-chart'. De drie groepen die aan bod komen zijn de (1) middelgrote steden en gemeenten, de (2) de Brusselse agglomeratie en tenslotte (3) de grote steden.

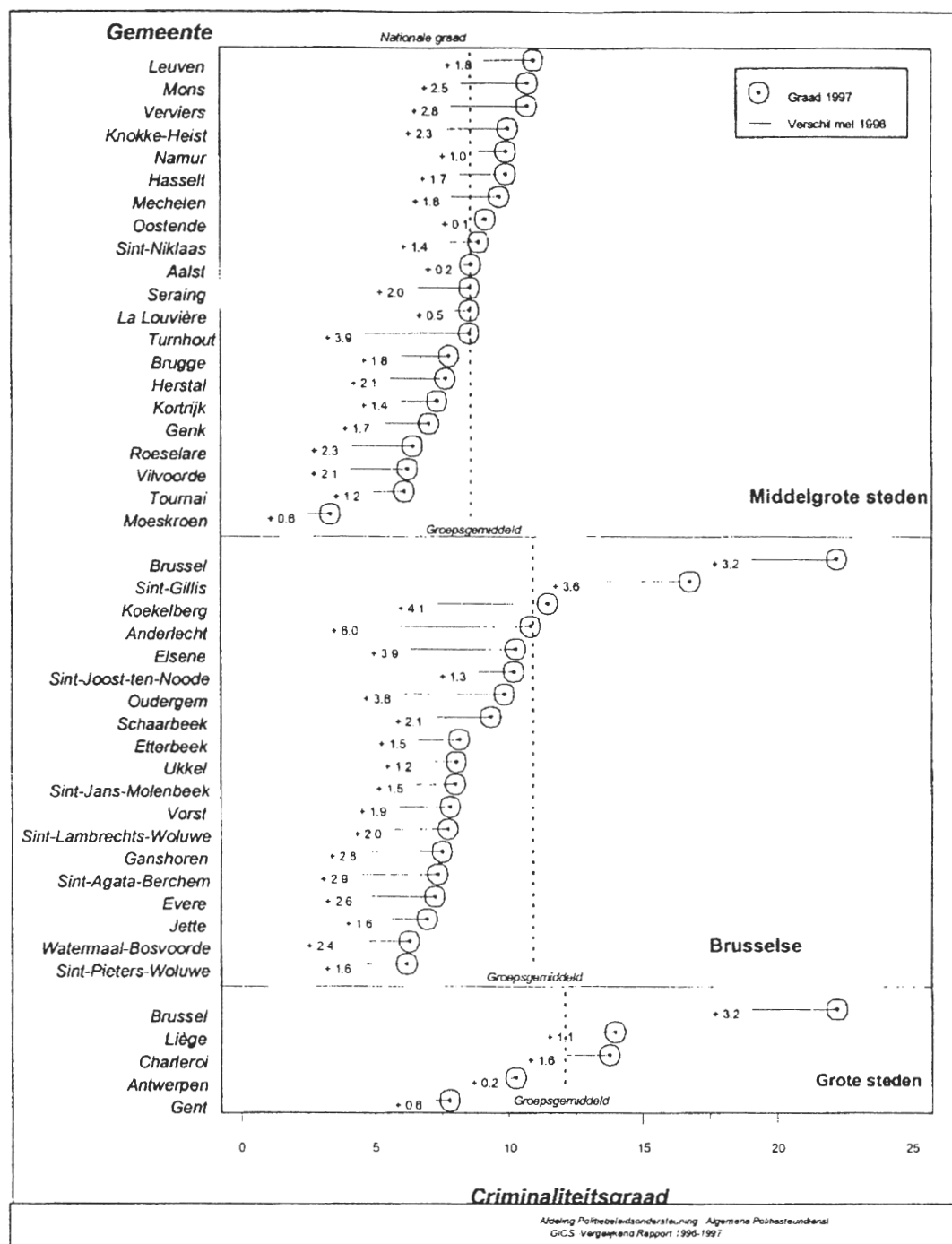
Deze grafiek geeft zeer veel detailinformatie, gelet op het feit dat men zowel eenvoudigweg de groepsgraad kan aflezen van elke groep als een vergelijking kan maken met de nationale graad. Het valt op dat de graad in iedere gemeente een stijgende tendens kent, waarbij dient opgemerkt te worden dat Antwerpen (+0,2) en Oostende (+0,1) de kleinste stijging vertonen en de gemeenten binnen de Brusselse agglomeratie de grootste stijging.

Bijkomend aan deze grafiek kan vermeld worden dat de algemene criminaliteitsgraad voor de preventiecontractsteden¹⁴ over vier jaren heen een relatief stabiel beeld vertoont. De graad van deze steden loopt een beetje gelijk met de nationale graad. De graad van de kustgemeenten vertoont een licht stijgend beeld, die duidelijk boven de nationale graad uitstijgt, vooral in de seizoensmaanden. De graad voor de Zuid-West-Vlaamse grensstreek vertoont een licht stijgend doch niet problematisch beeld. Deze graad bevindt zich ver onder de nationale graad.

13. Opgelet: de criminaliteitsgraad dient hier gerelativeerd te worden. De graad wordt immers berekend naar het aantal inwoners. In de seizoensmaanden stijgt de populatie echter enorm, gelet op de grote stroom toeristen die hun tijdelijk verblijf in de zomermaanden vestigen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent een relatief stabiele criminaliteitsverdeling het hele jaar door, terwijl de provincie West-Vlaanderen een duidelijke vermeerdering van het absoluut aantal feiten kent in de seizoensmaanden juli, augustus en september. Ook de provincies Henegouwen, Namen en Luxemburg kennen pieken tijdens de seizoensmaanden juli en augustus. Het zijn deze provincies waar de grootste hoeveelheid toeristen naartoe trekken in de zomermaanden met de kust en de Ardennen als aantrekkingspool.

14. Er zijn 45 steden en gemeenten met een preventiecontract ; het gaat hierbij meestal om de kleinere steden.

Grafiek : Vergelijking criminaliteitsgraad voor drie groepen van

6. Algemene analyse op federaal vlak

In bijgaande tabel wordt een nationaal vergelijkend overzicht gegeven van de verdeling van de criminaliteit naar hoofdrubrieken. De misdrijftypes worden gerangschikt naar dalende frequentie. In deze tabel worden *absolute frequenties* gepresenteerd

voor de jaren 1996 en 1997. In een volgende kolom wordt het verschilpercentage¹⁵ aangeduid. Het verschilpercentage geeft de *vergelijking* met 1997 weer. De laatste kolom geeft een misdrijf*graad* die een beeld geeft van de ernst van het probleem gerelateerd aan het aantal inwoners.¹⁶

A. VERKLARING VAN STIJGINGEN IN FREQUENTIES EN GRADEN

1. één-derde (3,94% van de globale landelijke stijging van 10% van de geregistreerde criminaliteit kan verklaard worden door stijgingen in:

* Afdeling Politieondersteuning – Algemene Politiesteundienst
GICS -Vergelijkend rapport 1996-1997

Tabel: Nationale vergelijking misdrijven naar hoofdrubrieken

Steunpunt-nomenclatuur: Strafwetboek en bijzondere wetten	Nationaal			
	Aantal feiten 1996	Aantal feiten 1997	Vershil %	Graad '97
<i>Hoofdrubriek</i>				
Diefstal en afpersing	341508	364713	6.7% +	36.94
Gewelddadige misdrijven tegen eigendom	83531	89375	6.9% +	9.05
Misdr. tg. de licham. integriteit	58179	64150	10.2% +	6.5
Bedrogmisdrijven tegen de eigendom	51206	53965	5.3% +	5.47
Verdovende middelen	37124	45767	23.2% +	4.64
Misdrijven tegen de openb. veiligheid	29993	37307	24.3% +	3.78
Misdrijven tegen de familie	14877	18045	21.2% +	1.83
Misr. tg. and. mor. waarden + gevoelens	15084	17670	17.1% +	1.79
Jeugdbescherming	10949	13494	23.2% +	1.37
Milieu	11473	12802	11.5% +	1.3
Misdrijven tegen de openbare trouw	11602	12173	4.9% +	1.23
Bevolkingsregister	9785	11070	13.1% +	1.12
Andere bijzondere wetten	10140	10034	1.0% -	1.02
Wapens en springstoffen	9826	10004	1.8% +	1.01
Vreemdelingenwetgeving	8505	8250	3.0% -	0.84
Misdrijven tegen gezag vd. overheid	7237	7605	5.0% +	0.77
Dronkenschap, alcohol, alcoholslijterijen	1916	6351	231.4% +	0.64
Dierenbescherming	3270	3641	11.3% +	0.36
Identiteitskaart	3910	3476	11.1% +	0.35
Misdrijven tegen de seksuele moraal	3016	3417	13.2% +	0.35
Arbeid	3393	3400	0.2% +	0.34
Bescherming personen	1840	2785	51.3% +	0.28

15. Let op: niet significante procenten worden *niet* gevisualiseerd (indien N-waarde < 300).

16. Pro memorie: het gaat hier om een graad per 10.000 inwoners.

Misdr. tg. (h. jurid. stat. v.) het kind	1972	2221	12.6 +	0.23
Inbreuken inzake spelen e.a.	1189	1239	4.2% +	0.13
Handelspraktijken	1190	1026	13.7% +	0.1
Fiscale inbreuken	698	896	28.4% +	0.09
Volksgezondheid	950	797	16.1% -	0.08
Natuurbehoud	640	576	10.0% -	0.06
Onwettige uitoefening v.h. openb. gezag	466	538	15.4% +	0.05
Bescherming tegen de openbare inkomsten	568	481	15.2% -	0.05
Misdr. tg. de persoonl. vrijheid	263	417	58.7% +	0.04
Economische wetgeving	371	377	1.6% +	0.04
Voedingswaren	251	274	+	0.03
Vervoer	283	252	-	0.03
Preventie: brand, ontploffing, ongevallen	140	133	-	0.01
Militair strafrecht en militie	49	83	+	0.01
Misdrijven tg. de veiligheid v.d. staat	12	10	-	0
Privé-milities en huursoldaten	30	10	-	0
Kieswetgeving	0	2	-	0

– De belangrijkste categorie is **diefstal en afpersing**. Deze delictgroep stijgt met +6,7%, daar waar ze vorig jaar daalde -2,9%. Niettemin dient vastgesteld dat deze stijging minder uitgesproken is dan de gemiddelde landelijke stijging van de globale geregistreerde criminaliteit. In 1996 werden er 341.508 diefstallen gepleegd, in 1997 zijn er dat 364.713. De diefstalgraad bedraagt 36,94 (vorig jaar: 34,93). Binnen de rubriek diefstal blijft het aantal pogingen over de jaren heen constant.¹⁷

– Ook de tweede belangrijkste categorie '**gewelddadige misdrijven tegen de eigendom**' (kortweg vandalisme genoemd) stijgt met 6,9%. Ook hier dient opgemerkt te worden dat deze stijging zich situeert onder de gemiddelde landelijke stijging en tevens minder uitgesproken is dan bij vorige vergelijking ('95-'96).

2. Eén-derde (3,77%) van de globale landelijk stijging van 10% kan verklaard worden door stijgingen in de volgende categorieën:

– De **misdrijven tegen de lichamelijke integriteit** kennen een uitdrukkelijk stijgend verloop van (+10,2%);

– De **bedrogsmisdrijven tegen de eigendom** kennen eveneens een stijging (+5,3%), doch minder uitgesproken;

– De vorige jaren was de meest uitgesproken stijging steeds merkbaar binnen de categorie **verdovende middelen** (+23,2%). Het gaat hier uitdrukkelijk om een proactief fenomeen¹⁸, waarvoor de politiediensten bijzondere inspanningen deden in

17. In 1996 werden er 85,34% voltooide diefstallen gepleegd en 14,66% pogingen. In 1997 kent deze verhouding een *stabilisering* met 85,35% voltooide misdrijven en 14,65% pogingen.

18. Schommelingen in de frequentie van drugsmisdrijven zijn steeds het gevolg van een gewijzigde opsporingsbereidheid van de politiediensten, die dan weer het gevolg zijn van de aandacht die zowel beleidsmatig als in de media wordt besteed aan drugsmisdrijven. In weinig gevallen komt deze misdrijfvorm immers via klacht of aangifte aan het licht; het gaat hier om een typisch slachtofferloos delikt.

1997. Er werden nl. 8.643 processen-verbaal meer opgesteld dan in 1996.¹⁹

– Dit jaar wint één bepaalde rubriek aan belang, nl. de *misdrijven tegen de openbare veiligheid* (+24,3%). Het zijn vooral de bedreigingen die deze rubriek uitmaken, en waarbinnen zich inderdaad grote stijgingen voordoen.

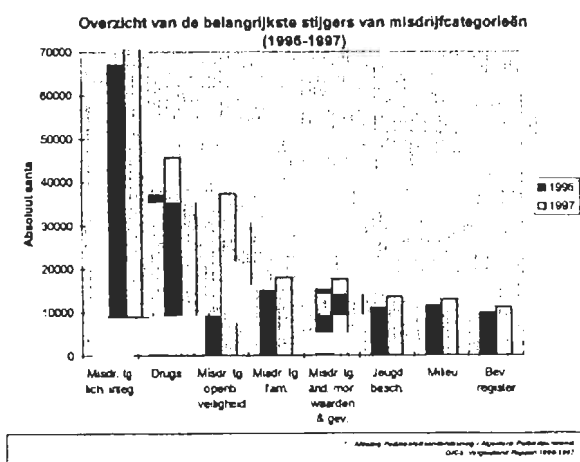
3. De overige één-derde (2,29%) van de landelijke stijging is te wijten aan een stijging van alle restcategorieën (vele kleintjes maken één groot). Het blijkt alleszins ook dat een aantal soorten van misdrijven blijkbaar een stijgende aangiftebereidheid genieten, naar aanleiding van de Dutroux-affaire. In dit kader zijn vooral van belang:

- De *misdrijven tegen de familie* (stijging van 21,2%);
- De *misdrijven tegen de andere morele eer en gevoelens* (+17,1%).
- In 1997 werden duidelijk ook meer processenverbalen opgesteld inzake *jeugdbescherming* (+23,2%);
- *Misdrijven tegen de seksuele moraal* (+13,2%) en
- *Misdrijven tegen het juridisch statuut van het kind* (+12,6%).

Indien we de bovenstaande informatie anders groeperen en op zoek gaan naar determinerende factoren lijkt het ons nuttig ons hierbij te beperken tot die categorieën die:

- a. hoge absolute cijfers scoren (m.n. meer dan 10.000 feiten); én
- b. belangrijke stijgingen kennen (m.n. groter dan 10%).

Vastgesteld dient te worden dat deze belangrijke groep van misdrijven reeds 2/3de van de globale stijging kan verklaren.

- (1) misdrijven tegen de lichamelijke integriteit,
- (2) verdovende middelen,
- (3) misdrijven tegen de openbare veiligheid,
- (4) misdrijven tegen de familie,
- (5) misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens
- (6) inbreuken op de jeugdbescherming,
- (7) inbreuken tegen de milieuwetgeving en tenslotte
- (8) misdrijven tegen het bevolkingsregister.

19. In de loop van 1997 werden de zgn. 'Eenvormige formulieren (EF's)' gecentraliseerd door de Algemene Politie-eenheden en gecodeerd, zodat het – weliswaar op basis van een andere bron dan het proces-verbaal – mogelijk wordt in een eerste fase voorzichtige statistische uitspraken te doen over het type drugs dat in beslag werd genomen. Men dient hierbij wel voor ogen te houden dat het aantal EF's slechts éénvierde betekent van het aantal opgestelde pv's en in die zin dan ook dient beschouwd te worden als een steekproef waarover bepaalde uitspraken worden gedaan.

B. DE VERHOUDINGEN TUSSEN DE CATEGORIEËN ONDERLING

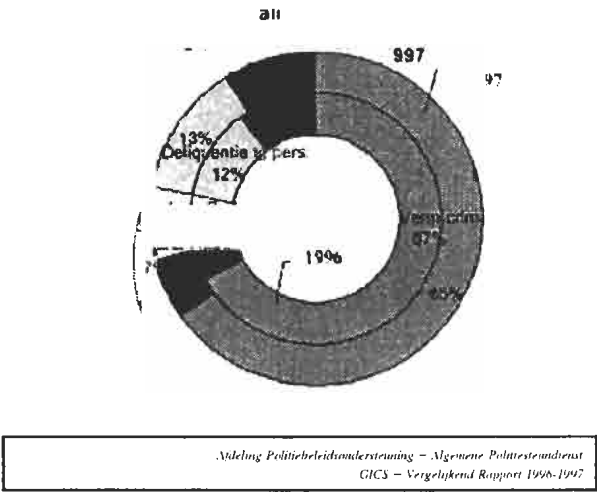
Indien we de globaliteit van de geverbaliseerde criminaliteit in jaren '96 en '97 telkens als 100% beschouwen, kunnen we ons de vraag stellen of er wijzigingen zijn opgetreden in de onderlinge verhoudingen tussen de diverse misdrijfgroepen. Hierbij kunnen we volgende vaststellingen doen:

- (1) De rubriek **diefstal en afpersing** neemt in belang af (46,06% in 1996 naar 44,76% in 1997).
- (2) De tweede grootste categorie **gewelddadige misdrijven tegen de eigendom** neemt eveneens in belang af (van 11,27% in 1996 naar 10,97% in 1997).
- (3) De **misdrijven tegen de lichamelijke integriteit** nemen ongeveer eenzelfde aandeel in (van 7,85% naar 7,87%).
- (4) Op de vierde plaats volgen nog steeds de **bedrogsmisdrijven tegen de eigendom**, die echter ook in belang afnemen (van 6,91% naar 6,62%).
- (5) Vooral de **verdovende middelen** (van 5,01% naar 5,62%) en
- (6) de **misdrijven tegen de openbare veiligheid** (van 4,05% naar 4,58%) nemen beiden in belang toe.

Om het *evolutief patroon* duidelijker te visualiseren, werd een specifieke analyse gemaakt waarbij een aantal criminologische indelingen werden geconstrueerd. Zo werd een typologie van misdrijven opgesteld, die als volgt kan omschreven worden.

- (1) Een eerste categorie omhelst de **vermogenscriminaliteit**. Hierin worden de volgende categorieën samengenomen:
 - (a) diefstal en afpersing,
 - (b) gewelddadige misdrijven tegen de eigendom (vandalisme en brandstichting),
 - (c) bedrogsmisdrijven,
 - (d) misdrijven tegen de openbare trouw,
 - (e) fiscale inbreuken en tenslotte
 - (f) bescherming van de openbare inkomsten.
- (2) Een tweede criminaliteitsvorm zijn de **verdovende middelen**.
- (3) Een derde type misdrijven noemen we **de immateriële dreiging**. Het gaat hier om misdrijven die een bedreiging voor de persoon vormen die niet fysisch van aard is, maar die wel de kwaliteit van een samenleving uitmaken. Deze criminologische term bevat de volgende misdrijven:
 - (a) misdrijven tegen de openbare veiligheid,
 - (b) misdrijven tegen andere morele waarden en gevoelens en tenslotte
 - (c) misdrijven tegen de bescherming van de personen.
- (4) Een vierde type, de categorie **delinquentie tegen personen** dat de geweldsmisdrijven in de strikt juridische zin verenigt met de niet gewelddadige delinquentie tegen personen. Dit type groepeerst:
 - (a) misdrijven tegen de lichamelijke integriteit,
 - (b) de misdrijven tegen de familie,
 - (c) de jeugdbescherming,

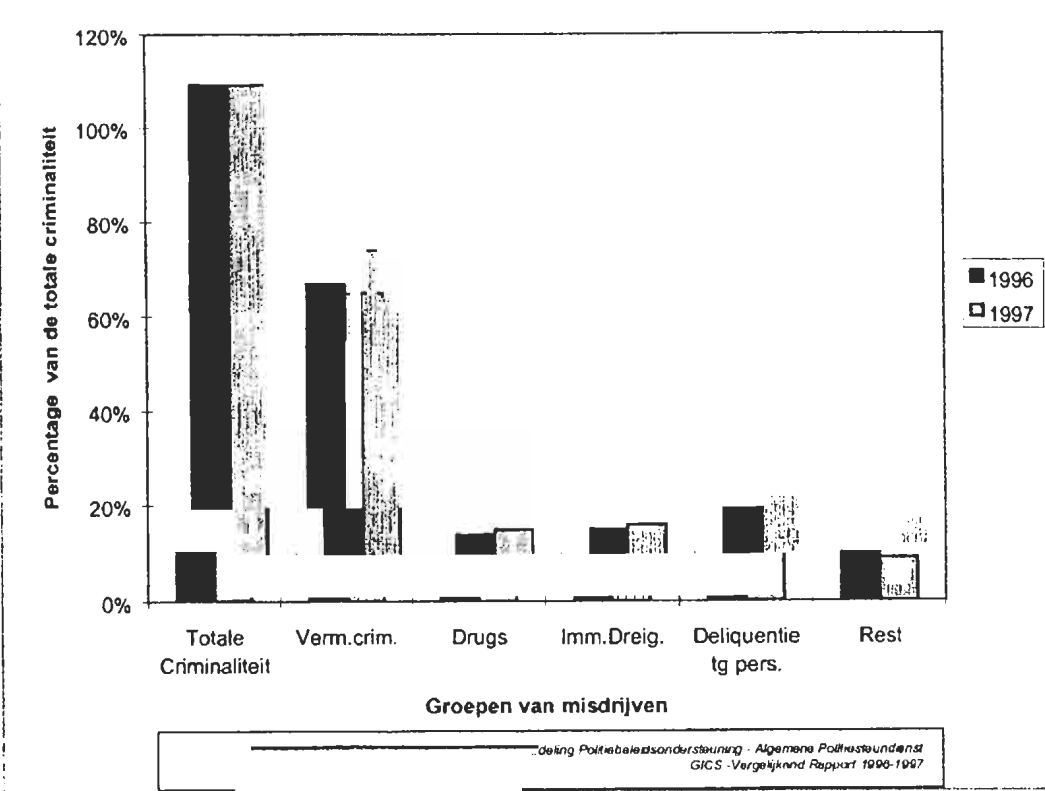
- (d) de misdrijven tegen de seksuele moraal en de
- (e) misdrijven tegen het juridisch statuut van het kind. Een laatste categorie maakt *de rest* uit.

De taartgrafiek toont duidelijk het aandeel van elk van deze misdrijven aan. De binnenste cirkel weerspiegelt 1996, de buitenste 1997.

Nemen we nu het *aandeel* van elk van deze vormen onder de loep, dan vallen een aantal zaken onmiddellijk op. In onderstaand staafdiagram worden de verhoudingen duidelijk geschetst, met aandacht voor het stijgend aandeel in 1997.

Vergelijking criminaliteit in 1996 en 1997

De *vermogenscriminaliteit* neemt inderdaad in aandeel af (van 67% in 1996 naar 65% in 1997).

De *drugs* maken een groter aandeel uit (van 5% naar 6%).

De *'immateriële dreiging'* neemt een groter aandeel in (van 6% in 1996 naar 7% in 1997).

De *'delinquentie tegen personen'* stijgt eveneens (van 12% in 1996 naar 13% in 1997).

Om de hypothese van het stijgend aandeel van geweldsdelinquentie in de samenleving te toetsen werd een hoofdrubriek 'geweldsmisdrijven' samengesteld die alle geweldsmisdrijven uit het strafwetboek en uit de bijzondere wetgeving groepeerde.

Het gaat hierbij dan zowel om (1) geweld tegen personen als om (2) gewelddadige misdrijven tegen eigendommen (afgekort: geweld tegen eigendommen). Vastgesteld kan worden dat het *aandeel* van geweldsmisdrijven volledig stabiel blijft gedurende beide vergelijkingsjaren. In 1996 namen de 'geweldsmisdrijven' 20% voor hun rekening, in 1997 blijft dit aandeel constant. Het onderscheid tussen (1) geweld tegen personen en (2) geweld tegen eigendommen blijft ook in deze verdeling stabiel over beide jaren. Geweld tegen personen betekent in beide jaren een aandeel van 7%, en geweld tegen eigendommen neemt 12% van de koek in.

Dit neemt niet weg dat de geweldsmisdrijven in de lift zitten. Geweld tegen personen stijgt met 10% (van 54.825 feiten in 1996 naar 60.605 feiten in 1997), geweld binnen diefstal stijgt met 21%. Het wapenvertoon binnen de diefstal met geweld stijgt met 33%.

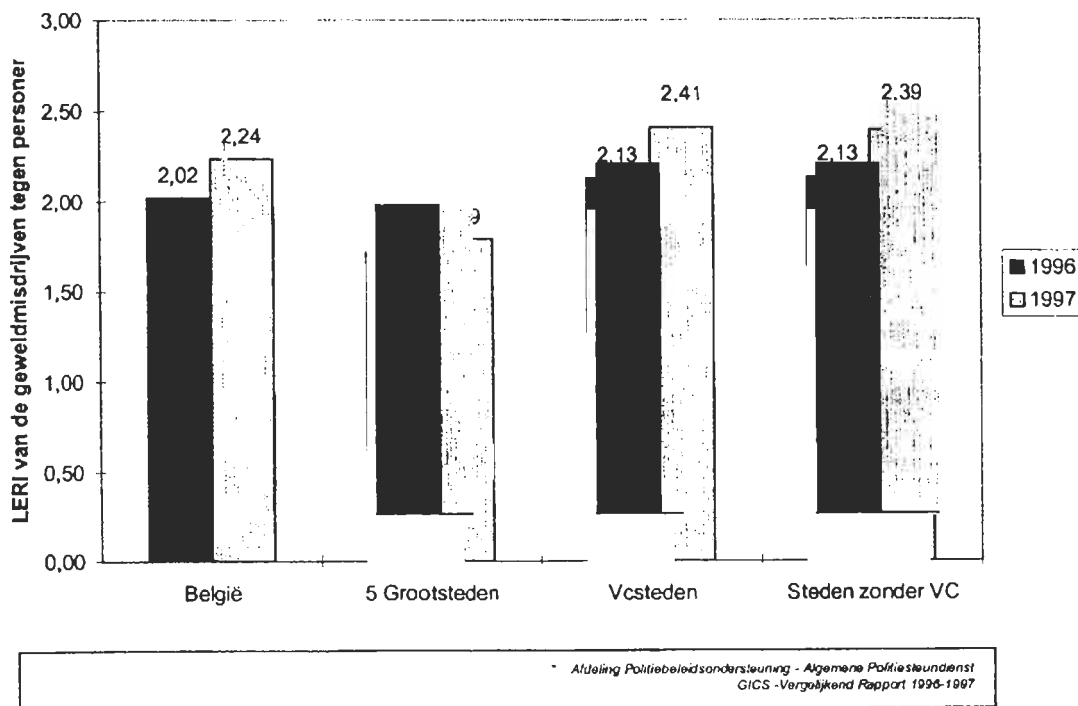
Indien een *internationale vergelijking* wordt gemaakt²⁰, situeert België zich op de derde plaats in de gekozen vergelijkingslanden, wat deze misdrijfgroepen betreft. In de verscillende landen valt een stijging op, al dan niet fel uitgesproken. Deze stijging is zeer duidelijk in Noorwegen en Duitsland. Nederland kent een kleine stijging (hier kunnen we reeds van een stabilisering spreken). Zweden en Denemarken vertonen een dalende tendens. Alhoewel Engeland een algemene dalende tendens kent in criminaliteitsgraad, merken we voor wat de geweldsmisdrijven betreft toch een *stijging* op. De stijging is continu over beide vergelijkingsjaren. We bemerken echter dat België tussen 1995 en 1996 op de tweede *laagste* plaats komt in stijging (+4,76%). Nederland kent een nog lagere stijging (+2,76%).

In internationaal onderzoek wordt veelal de zgn. '*LERI-index*' (Law Enforcement Resource Index) gehanteerd, die de proportie uitdrukt die het geweld aanneemt in een samenleving, in verhouding tot de *effectieven* van politie. Het gaat hier om een graad die de '*resources*' binnen de strafrechtsbedeling in relatie brengt tot gewelds-

20. Voor deze studie werden de volgende misdrijven als 'geweldsmisdrijven' omschreven: (1) opzettelijke slagen en verwondingen, (2) moord en doodslag, (3) seksuele misdrijven met geweld en verkrachting en tenslotte (4) diefstal met geweld.

criminaliteit. De LERI-index voor België bedraagt 2,2.²¹ Deze Leri-index werd eveneens berekend voor de grootsteden, de steden met een veiligheidscontract en België exclusief de veiligheidscontractsteden. Wanneer we beide jaren vergelijken, bemerken we een groter aantal geweldsmisdrijven per politie-effectief.²²

Vergelijking van de LERI ratio in 1996 en 1997

7. Analyse op provinciaal vlak van misdrijfcategorieën

A. VERGELIJKING VOOR DE BELANGRIJKSTE CATEGORIEËN

In elke provincie scoort de categorie '*diefstal en afpersing*' de hoogste graad, waarbij de provincies identiek dezelfde volgorde volgen als vorig jaar. (1) Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent een uitermate hoge graad (70). In dalende volgorde neemt de provincie (2) Luik de tweede hoogste plaats in (46). Deze twee provincies worden gevolgd door de provincies (3) Henegouwen (42) en (4) Namen (37). De volgende provincies zijn (5) Antwerpen (36) en (6) Waals-Brabant (32). De zevende en de achtste plaats worden momenteel bekleed door (7) West-Vlaanderen en (8) Limburg (beiden 28) en (9) Vlaams-Brabant en (10) Oost-Vlaanderen (beiden 26). Op de laatste plaats bevindt zich (11) Luxemburg met een graad van 22.

21. In België bedraagt het totaal aantal effectieven aanwezig in het basiskader voor 1997 27.097. Voor de berekening van de graad wordt het aantal geweldsmisdrijven (N=60.605) gedeeld door dit aantal effectieven.

22. Ook hier wordt het basis-effect genomen dat eerder werd besproken.

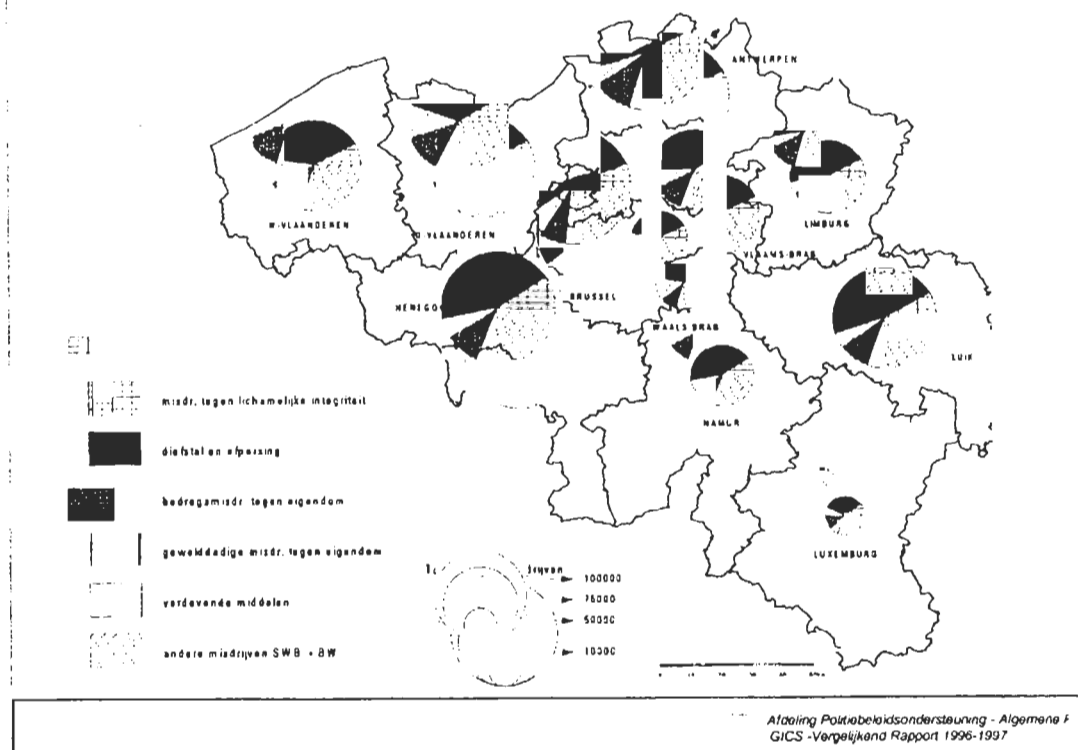
Wat de *'gewelddadige misdrijven tegen de eigendom'* betreft kent de provincie (1) Namen (10) nog steeds de hoogste graad. Deze provincie wordt gevolgd door vier provincies met een gelijkaardige graad nl. (2) Henegouwen, (3) Luik, (4) Brussel Hoofdstedelijk Gewest en (5) West-Vlaanderen (graad van 9,7). De provincie (6) Oost-Vlaanderen komt op de zesde plaats (graad van 9,2). Luxemburg springt hier naar voren op de zevende plaats met een graad van 9. Volgen de provincies (8) Limburg (8,6), (9) Antwerpen (8,5) en (10) Waals-Brabant (8,1). De provincie (11) Vlaams-Brabant neemt -zoals vorig jaar- de benijdenswaardige laatste plaats in met een graad van 7,3.

Wat de rubriek *'misdrijven tegen de lichamelijke integriteit'* betreft kent de provincie (1) Henegouwen de hoogste graad (8,9) (N= 10.817). Deze provincie wordt gevolgd door de provincies (2) Namen (8,2) (N= 3265) en (3) Brussel Hoofdstedelijk Gewest (8,1) (N= 7682). Op de vierde plaats volgt de provincie (4) Luik (8) (N= 7639), gevolgd door de provincie (5) Luxemburg (6,8).

De *bedrogsmisdrijven tegen de eigendom* doen zich het meest gevoelen in de provincies (1) Waals-Brabant (10) en (2) Brussel Hoofdstedelijk Gewest (8,2). Deze provincies worden gevolgd door de provincies (3) Oost-Vlaanderen (7,8) en (4) West-Vlaanderen (6,1).

De *verdovende middelen* worden nog steeds het meeste vastgesteld in de provincies (1) Antwerpen (N=9192), (2) het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=6386), (3) Henegouwen (N=6310) en (4) Luik (N= 5636). Hier worden de absolute aantallen gegeven, gelet op het feit dat deze misdrijven een pro-actief karakter kennen, en dus de politieactiviteit deze N-waarde bepaalt.

Kaart : Procentuele verdeling van de criminaliteit voor de hoofdrubrieken 1997

Een belangrijke vaststelling is dat de categorie *diefstal* in *alle* provincies een stijgende tendens vertoont. De grootste procentuele stijgingen doen zich voor in de provincies (1) Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+15,5%), (2) Oost-Vlaanderen (+8,8%) en (3) Limburg (+7%). Ook de provincies (4) Antwerpen (+5,9%), (5) Waals-Brabant (+5,5%) en (6) Vlaams-Brabant (+5%) kennen een relatief belangrijke stijging. Het is opmerkelijk dat de provincies (7) Namen (+3,2%) en (8) Luik (+0,4%) een relatief stabiel beeld vertonen.

† De rubriek *gewelddadige misdrijven tegen de eigendom* vertoont een stijgend beeld in alle provincies behalve in de provincies Henegouwen en Oost-Vlaanderen. Dit is vooral voor Henegouwen een opmerkelijk gegeven (-0,1%). De grootste stijgers zijn (1) Brussel Hoofdstedelijk Gewest (+38,1%), gevolgd door (2) West-Vlaanderen (+10,2%). Deze rubriek komt ruim aan bod in tabel 10, waar het vandalisme en de brandstichting worden uitgesplitst per provincie.

In *alle* provincies valt een algemene stijging op voor de rubriek *misdrijven tegen de lichamelijke integriteit*. Hier is de provincie (1) Waals-Brabant de grootste stijger (+27,2%), gevolgd door (2) Limburg (+19,4%). De provincie (3) Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent een stijging met 18,8%. (4) Luxemburg tenslotte kent de vierde opmerkelijke stijging (+14,6%).

De *bedrogsmisdrijven tegen de eigendom* zijn het meest problematisch in de provincies (1) Waals-Brabant (graad van 10), (2) Brussels Hoofdstedelijk Gewest (graad van 8,2), (3) Oost-Vlaanderen (graad van 7,8) en tenslotte (4) West-Vlaanderen (graad van 6,1).

Ook de *verdovende middelen* blijven een stijgend verloop kennen behalve in de provincie Vlaams-Brabant. Gelet op het feit dat deze rubriek eerder de politieactiviteit vertegenwoordigt dan een zicht geeft op de werkelijke drugsproblematiek en dat registratieverschillen van grote invloed zijn op de cijfers²³, worden de provincies hier niet echt vergeleken.

8. Verdergaande analyse op federaal vlak van de belangrijkste misdrijfcategorieën

Het is interessant niet alleen de politieel geregistreerde gegevens weer te geven, doch tevens oog te hebben voor de resultaten van de bevolkingsbevraging. De door politie geregistreerde criminaliteit geeft immers een onderschatting van de criminaliteitsfenomenen. Om een degelijke contextualisering toe te laten, worden voor enkele fenomenen de beide instrumenten naast elkaar geplaatst.

23. De politiediensten houden er verschillende registratiepraktijken op na. Zie het voorbeeld omschreven in M. BEULENS, E. DEVROE en P. PONSAERS, 'Een vergelijkend jaaroverzicht van de criminaliteit in 1994-1995 op basis van de geïntegreerde interpolitieële criminaliteitsstatistiek (GICS)', o.c., p. 31 en 33.

De Veiligheidsmonitor die door de Afdeling Politiebeleidsondersteuning werd afgenomen geeft percentages van slachtofferschap (groepen uit de bevolking, personen, objecten die het doelwit waren²⁴) van criminaliteit. De criminaliteit die in deze bevraging aan bod komt kent een iets andere categorisering dan gehanteerd in de Geïntegreerde Interpolitiële Criminaliteitsstatistiek. Zowel 'huishoudensdelicten'²⁵ als 'persoonsdelicten'²⁶ worden bevraagd. De rubrieken die aan bod komen voor de huishoudensdelicten zijn: woninginbraken, autocriminaliteit, misdrijven bij motors, bromfietsen en fietsen. Het loont de moeite na te gaan wat het slachtofferpercentage²⁷ van deze misdrijven in de populatie bedraagt voor elk misdrijf afzonderlijk.

Daarom wordt in een inleidende tabel een eerste resultaat weergegeven, dat uiteraard nog voor verdere analyse vatbaar is. Telkens worden (in percentage) twee cijfers gegeven, die de ondergrens en de bovengrens uitmaken. Bespreken we nu de verschillende fenomenen:

A. DIEFSTAL

Slachtofferschap huishouden	Aangifte aan politie door slachtoffer in %	Registratie door politie in proces-verbaal in %
Auto gesloten (auto's waarover het huishouden beschikt, geen bedrijfauto's)	89,0 - 100,0	68,0 - 100,0
Inbraak in woning (waarbij er iets gestolen werd)	64,7 - 88,5	54,0 - 80,5
Iets gestolen uit auto (idem)	59,6 - 79,0	52,0 - 72,5
Fiets gestolen (fietsen waarover huishouden beschikt)	54,5 - 72,0	30,0 - 48,0
Poging tot inbraak in woning (zonder dat er iets gestolen werd)	47,0 - 69,0	18,5 - 38,5
Iets gestolen of vernield aan de buitenkant van de auto (niet gevolg van diefstal, ongeval of vluchtmisdrijf)	19,0 - 28,5	16,0 - 25,0

24. Hierbij wordt zo dicht mogelijk de realiteit benaderd: b.v. Een bevraging van het aantal gestolen wagens geeft een realistischer beeld van de omvang van dit fenomeen dan het percentage van de bevolking dat slachtoffer werd van deze diefstal. Eén persoon kan immers over meerdere wagens beschikken.

25. Het gaat hierbij om slachtofferschap van de leden van het huishouden. Van zodra één lid slachtoffer werd van een huishoudendelict, wordt dit geregistreerd.

26. Het gaat hierbij om persoonlijk slachtofferschap.

27. Bij inbraken wordt het percentage beschreven van de huishoudens die één of meerdere keren slachtoffer waren van een inbraak(poging) waren; bij de delicten rond de auto, motor, bromfiets en fiets wordt een verhoudingspercentage gegeven waarbij wordt rekening gehouden met het respectievelijk aantal vervoermiddelen.

Slachtofferschap huishouden	Aangifte aan politie door slachtoffer in %	Registratie door politie in proces-verbaal in %
Lichamelijk geweld (geen geweld bij)	44,0 - 81,5	35,0 - 73,5
Buitenshuis iets gesloten dat men zelf aanhad of bij had, zonder gebruik van/of dreiging met	37,0 - 64,0	28,5 - 55,0
Buitenshuis iets gestolen dat men zelf aanhad of bij had, overvallen geweld gebruikte of dreigde met geweld (portefeuille of handtas wordt uit handen gerukt)	26,5 - 59,0	14,5 - 44,0
Bedreiging met lichamelijk geweld (zonder dat bedreiging wordt uitgevoerd)	21,0 - 37,0	14,0 - 28,0
Iets met kwaad opzet beschadigd of vernield (niet: beschadigingen aan auto of ten gevolge van inbraak: wel: beschadiging brievenbus, fiets, ingeslagen ruit)	16,5 - 30,5	12,0 - 25,0
Andere dingen buitenshuis in afwezigheid van gestolen (b.v. onderdelen van fiets, geld of jas uit)	7,5 - 23,0	3,0 - 16,0
Andere misdrijven (zoals bedrogsmisdrijven, bedriegerij), beledigingen, bedreigingen (hijgtelefoons, verkeers-agressie), misdrijven tegen de seksuele (openbare zedenschennis, aanranding, exhibitionisme, aanzetten tot on-tucht, prostitutie), ...	8,5 - 22,0	5,5 - 17,5

De criminaliteitsstatistieken voor de figuur *autodiefstal* benaderen zeer sterk het werkelijke fenomeen. *Inbraak in woning* wordt vreemd genoeg nog steeds minder aangegeven. *Fietsdiefstal* wordt vaker aangegeven dan verwacht. *Zakkenrollerij* wordt van 37 tot 64% aangegeven. *Gewone diefstal* (andere dingen buitenshuis in afwezigheid van slachtoffer gestolen, bv. onderdelen van fiets, geld of jas uit kleedkamer) wordt slechts weinig aangegeven en geregistreerd. De geregistreerde criminaliteitscijfers bevatten dus een onderschatting van de werkelijke eigendomsdelicten.

Verder dient benadrukt en tweede contextualisering die kan worden aangebracht betreft de situering van België ten opzichte van de ons omringende landen voor het fenomeen diefstal. Ondanks de voorzichtigheid die geboden is bij dergelijke vergelijking²⁸ moeten we toch opmerken dat België zich hier niet op de meest gunstige plaats situeert. Voor inbraak bemerken we een dalende tendens voor België (-3,1), Duitsland (-7,3), Frankrijk (-0,97), Nederland (-6,02) en Engeland (-6,72). Een stijgende tendens zet zich door in Italië (+8,2) en in de Noordelijke landen: Zweden

28. Bij vergelijking van de verschillende rapporten afkomstig uit de verschillende landen, werd vastgesteld dat zowel de registratiepraktijken bij de politiediensten als de inhoud van het begrip 'inbraak' verschillen. Zo hebben in Frankrijk de cijfers van 'inbraak' betrekking op braak 'in eerste en tweede woning'; in Duitsland wordt (zoals voor België) de inbraak met verzwarende omstandigheden beschouwd, terwijl in Engeland de inbraak in woning in het algemeen (met en zonder verzwarende omstandigheden) wordt geteld. De wetgeving verschilt blijkbaar in de verschillende landen, hetgeen ons aan geeft dat we de cijfers met de nodige omzichtigheid dienen te interpreteren.

(+12,46) en Denemarken (2,4). Noorwegen vertoont een eigen beeld, met een stijging gevolgd door een daling.

De GICS '96-'97 voor diefstal stijgen met 6,7%. In 1997 werden er 23.205 diefstallen meer gepleegd dan in 1996. Vorig jaar kende deze rubriek een daling. De diefstalgraad stijgt naar 36,94 (in 1996 was dit nog 34,93). Belangrijk is wel dat het aandeel van de *verzwarende omstandigheden* daalt (van 54,22% in 1996 naar 53,05% in 1997). Diefstal met verzwarende omstandigheden maakt nog steeds meer dan de helft uit (53,05%); hetgeen ook blijkt uit de diefstalgraad (19,6 tegenover 17,21). De stijging in de categorie diefstal met verzwarende omstandigheden (+4,5%) is niet zo uitgesproken als de stijging in de categorie diefstal zonder verzwarende omstandigheden (+9,3%). De diefstallen met braak stijgen dus ook, maar niet zo nadrukkelijk (van 185.160 feiten in 1996 naar 193.504 feiten in 1997).

Geweld bij diefstal neemt toe, een tendens die zich in de vorige rapportage reeds aankondigde. In 1996 werden 13.366 *diefstallen met geweld* vastgesteld; in 1997 zijn er dat 16.251 feiten (stijging met 21%). *Het geweld wordt in de meeste gevallen gepleegd te samen met verzwarende omstandigheden*. In 1997 werden er 845 hold-ups en 2.750 diefstallen met wapenvertoon (die niet binnen de definitie van de hold-up vallen) gepleegd. Dit aantal houdt o.m. de diefstallen op privé-personen in die geen belangrijke waarden of gelden bij zich hebben. Voor 1997 wordt een belangrijke stijging van het aantal gevallen van diefstal met wapenvertoon en gebruik (van 2.699 in 1996 naar 3.595 in 1997, dat is een stijging van 33,2%) vastgesteld. Diefstallen worden dus gewelddadiger gepleegd.

In dit verband dient opgemerkt te worden dat de inbreuken tegen de 'wapenwetgeving' zijn gestegen met +1,8% (van 9.826 misdrijven in 1996 naar 10.004 misdrijven in 1997). De inbreuken binnen de rubriek 'verboden wapens' maken het grootste gedeelte uit en kennen een daling (van 7.230 misdrijven in 1996 naar 6.985 misdrijven in 1997 ofwel daling met -3,3%). De inbreuken binnen de rubriek 'verweerwapens' daarentegen stijgen met 16,2% (van 1252 feiten in 1996 naar 1455 feiten in 1997). De inbreuken binnen de rubriek oorlogswapens kennen een grote stijging (van 316 inbreuken in 1996 naar 393 misdrijven in 1997 ofwel +24,3%), doch de aantallen zijn hier miniem.

Indien we diefstal bekijken naar 'criminele figuren', kunnen we volgende vaststellingen doen. De categorie *inbraken in woning* maakt de hoofdmoot uit (260.213 feiten in 1997). Voorts kent *autodiefstal* nog steeds het meest problematische karakter kent (36.851 autodiefstallen in 1997). Binnen dit aantal autodiefstallen werden wel 11.522 pogingen gepleegd. Carjacking²⁹ neemt toe in 1997 (van 521 feiten in 1996 naar 843 gevallen in 1997). De figuur *fietsdiefstal*³⁰ (31.179 feiten in 1997) neemt de tweede grootste plaats in. Hierbinnen onderscheiden we nog steeds een

29. De term 'carjacking' wordt niet als dusdanig omschreven in het Strafwetboek. Het gaat hier om de autodiefstal met geweld, waarbij het slachtoffer uit het voertuig wordt gesleurd of bedreigd, waarna de dader er met zijn/haar voertuig vandoor gaat.

30. Let op: deze figuur zal steeds een onderschatting betekenen van de realiteit door de verschillende richtlijnen inzake vereenvoudigde proces-verbalen die reeds gangbaar zijn.

zeer groot aantal pogingen. De *winkeldiefstal* volgt met een frequentie van 15.885 feiten in 1997. De *bromfietsdiefstal* ligt hier direct onder (9.992 feiten in 1997). Dan komen de *handtasdiefstallen* met 7.086 feiten in 1997, gevolgd door de *motordiefstallen* (1.025 feiten in 1997). De twee criminele figuren die het minste voorkomen zijn de *hold-ups* (845 feiten in 1997, waarvan 149 pogingen) en tenslotte de *havendiefstallen* (318 feiten in 1997). Alle criminele figuren kennen een *stijgend verloop*. In volgorde van belangrijkheid van de figuur stijgen de hold-ups (+34,9%), gevolgd door de havendiefstal (+33,8%) (beide gering in absolute aantallen) en de winkeldiefstal (+13,7%). De bromfietsdiefstal kent eveneens een stijgende tendens (+7,8%), gevolgd door de inbraken in woningen (+6,8%). De figuren motordiefstal en fietsdiefstal kennen beiden een stijging met 6%. Handtasdiefstallen kennen een relatieve stijging (+2,3%), zoals ook de autodiefstal (+3,5%).

B. VANDALISME

De Veiligheidsmonitor '97 leert ons dat het vandalisme zelden wordt aangegeven (tussen 16,5% en 30,5%). Overigens worden die klachten die de politie bereiken zelden geverbaliseerd door de politie (slechts in 12,5% tot 25,5% van de gevallen). Niettemin neemt deze misdrijfvorm binnen de geregistreerde criminaliteit 11% voor zijn rekening en bekleedt daarmee de tweede plaats in de nationale rangorde met 89.375 feiten in 1997. Vandalisme komt als zeer storend voor de burger over, is mede oorzaak van het algemeen onveiligheidsgevoel en bepaalt in grote mate de netheid van de wijken. Vandalisme kent een graad van 7,29. Het merendeel van deze aantallen zit in het *vandalisme aan andere goederen* (51.093 feiten waarvan 631 pogingen). Ook de schade toegebracht *aan voertuigen* (20.739 voltooide feiten en 161 pogingen) is echter ook een niet onbelangrijke categorie. Beide misdrijfvormen kennen een stijgend verloop. De *vernietiging van afsluitingen* volgt met een frequentie van 5.971 feiten in 1997, hetgeen een daling is met -3,4%. Wanneer we de vormen van *vandalisme met verzwarende omstandigheden* bekijken, wordt een belangrijke daling vastgesteld (789 feiten in 1996 en 743 feiten in 1997, daling met -5,7%).

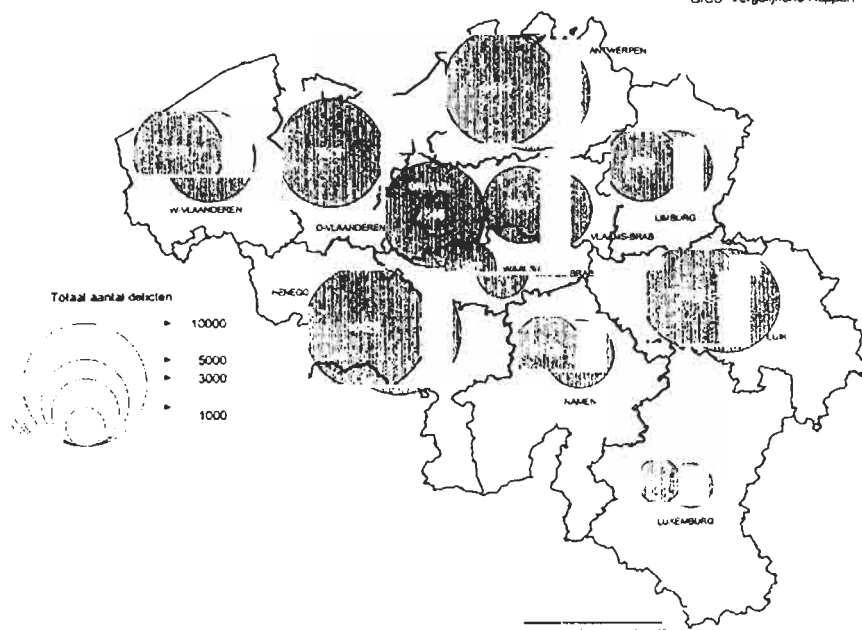
C. MISDRIJVEN TEGEN DE LICHAMELIJKE INTEGRITEIT

De Veiligheidsmonitor '97 toont een grotere aangiftebereidheid (44% tot 81%) en een grotere registratiebereidheid (35% tot 73%). In de geregistreerde criminaliteit blijft deze rubriek ook in absolute aantallen belangrijk, ze komt immers ook in dit vergelijkend rapport op de derde plaats met 64.150 feiten in 1997, ofwel 7,87% van alle misdrijven. Deze misdrijfcategorie kent een graad van 6,5. Deze categorie kent een even belangrijke stijging als de nationale stijging nl. 10%, die verspreid is over alle subcategorieën. Deze stijgende tendens zet zich over de jaren heen door en is vooral merkbaar bij de *slagen en verwondingen* (+9,4%).

Rubrieken die te maken hebben met zedenmisdrijven zoals *verkrachting* (+18,2%) en 'aanranding van de eerbaarheid' (+10,5%) kennen eveneens een stij-

Kaart : Geweld tegen personen per provincie (absolute cijfers)

Afdeling Politiebeleidsondersteuning - Algemene Politieonderzoek
GICS - Vergelijkend Rapport 1996-1997

gend verloop. Het gaat hier om typische *klacht* misdrijven, die ten gevolge van een aangifte door de burger worden geregistreerd. De aangiften van de bevolking -zoals ook vorig jaar reeds het geval was- vertonen ook in 1997 nog stijgende tendenzen. Eén en ander kan te maken hebben met een verscherpte aandacht van zowel de burger als de politieke en gerechtelijke overheden voor een vroegtijdig opsporen van misdrijven in de zedensfeer. Dit nav. de 'gebeurtenissen Dutroux' waardoor ons land getekend werd midden 1996. Ook in de rubriek *moord/doodslag* werden 19 feiten meer geregistreerd (stijging van voltooide misdrijven + 21,4%). Er werden bijkomend nog 20 gevallen van voltooide onopzettelijke dodingen geregistreerd. Uit bijgaande kaart blijkt dat geweld zich blijkbaar meer voordoet in bepaalde provincies dan in andere. Alle provincies kennen een stijgende tendens.

De rubriek *slagen en verwondingen* is één van de meest belangrijke categorieën geworden, waarnaar een zeker preventief beleid dient uit te gaan (graad van 5,71), waarbij de opzettelijke slagen de hoofdmoot uitmaken (graad van 5,42). Deze misdrijfvorm kent een algemene stijging van + 9,4% (51.491 feiten in 1996 en 56.329 feiten in 1997), waarbij vooral de slagen binnen familieverband een grote stijging kennen (+10,4%). Voorgaande jaren tekende deze tendens zich reeds af, en ook in internationaal verband bemerken we hier stijgingen.

De slagen *buiten familieverband* nemen nog steeds het grootste aandeel in (69,7%). Deze rubriek kent een stijging van 9,3%. Op de tweede plaats worden er vooral vechtpartijen vastgesteld die eveneens een stijgend verloop kennen (+ 10,1%). Slagen op kinderen beneden de 16 jaar komen op de derde plaats, met 1.474 feiten in 1996 naar 1.674 feiten in 1997 (stijging van 13%).

De slagen *binnen familieverband* nemen slechts 25,5% voor hun rekening maar kennen wel een grote stijging (+10,4%). Dit is een significante stijging, gelet op het feit dat deze rubriek vorig jaar quasi stabiel bleef. De aangiftebereidheid van de bevolking om zelfs misdrijven binnen de eigen familiekring aan te geven is blijkbaar enorm toegenomen. Binnen deze categorie zijn het vooral de registraties verricht bij 'algemene familiale moeilijkheden' (van 11.890 feiten in 1996 naar 13.227 feiten in 1997) die aan belang winnen.

Wanneer we nader ingaan op de zedendelicten stellen we eveneens stijgingen vast. Jaarlijks worden gemiddeld 27 *aanrandingen* gepleegd op 100.000 inwoners, hetgeen een gering aandeel is. De aanrandingen kennen een algemene graad van 0,27. In 1996 werden er 2.370 aanrandingen op de eerbaarheid gepleegd, in 1997 waren dat er 2621 (stijging met 10,6%).

Ook al kennen de *verkrachtingen* een geringe frequentie (graad van 0,17); het blijft een zeer belangrijke realiteit. Het aantal verkrachtingen stijgt 18,2% (van 1433 feiten in 1996 naar 1694 feiten in 1997).

D. BEDROGMISDRIJVEN TEGEN DE EIGENDOM

De categorie 'bedrogsmisdrijven tegen de eigendom' maakt 6,62% uit van de totale criminaliteit (graad van 5,47). Deze categorie kent een stijgende tendens. In 1996 werden 51.206 misdrijven in deze categorie geregistreerd, in 1997 53.965 (stijging met 5,4%). De grootste aantallen zijn nog steeds waarneembaar in de rubriek *verduistering en bedrieglijke verbergings* (27.884 feiten in 1997, graad van 2,82), waar de bedrieglijke verbergings van de verloren voorwerpen de grootste registraties kennen (27.559 feiten in 1997).

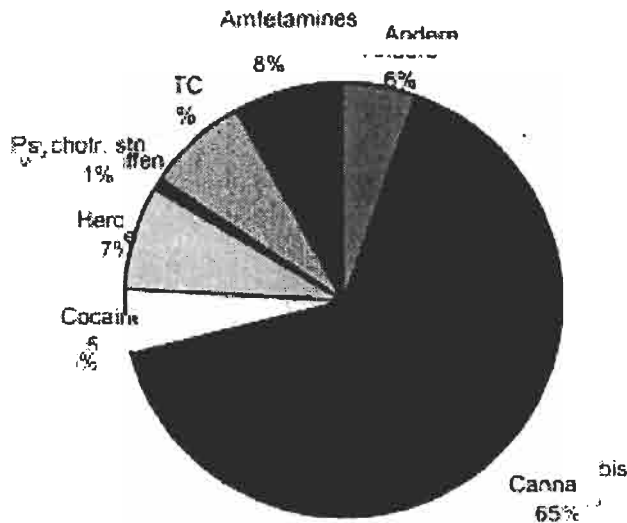
De categorie *oplichting en bedriegerij* is sterk gestegen (van 9605 feiten in 1996 naar 10.773 feiten in 1997, ofwel +12,1%). Deze categorie wordt gevolgd door het *misbruik van vertrouwen* (van 6975 feiten in 1996 naar 7982 feiten in 1997, stijging met +14,4%). De *flessentrekkerij* kent ook een stijging met 23,1% (van 3515 feiten in 1996 naar 4327 feiten in 1997)³¹. De categorie *heling* stijgt met 19,9% (van 2124 feiten in 1996 naar 2547 feiten in 1997). Er worden nog steeds zeer weinig registraties door de algemene politiediensten overgemaakt inzake *witwassen*.

E. VERDOVENDE MIDDELEN

Drugsmisdrijven betekenen slechts 5,62% van de totale criminaliteit. Daarmee bekleeden de drugsmisdrijven de vijfde plaats in de rangorde. De criminaliteitsgraad bedraagt 4,64 in 1997. De stijging die vorig jaar reeds zeer uitgesproken was, zet zich in deze vergelijking verder door (+23,2%). In 1997 werden 8.643 feiten meer

31. De grootste aantallen vinden we hier terug in de rubrieken 'flessentrekkerij van brandstof en smeeroilie (2352 feiten in 1997) en flessentrekkerij van een huurrijtuig (1019 feiten in 1997), waarbij de moderne tijd dit misdrijf wel zal vertaald hebben naar flessentrekkerij in een taxi.

Aandeel soorten inbeslagnames 1997

geregistreerd dan in 1996. De stijging valt vooral af te lezen in de categorie '*in-, en uitvoer, fabricatie en handel*' (+31,9%), waar blijkbaar meer controles werden verricht en in de rubriek '*gebruik*' (+22%). Binnen de *in-, en uitvoer, fabricatie en handel* zien we de grootste stijging binnen de deelrubriek 'verkoop zonder machtiging' (van 2.863 feiten in 1996 naar 4.028 feiten in 1997, stijging met +40,7%). De 'in- en uitvoer zonder machtiging' maakt echter de grootste sub-rubriek uit en kent een stijging van 25,4% (van 5.229 feiten in 1996 naar 6.563 feiten in 1997). Er werden in 1997 meer processen-verbaal opgemaakt voor 'vereniging en overeenkomst voor de zwendel' (+ 84%). Het valt op dat de rubrieken 'bezit' (16.107 feiten in 1997) en 'gebruik' (16.193 feiten in 1997) te samen 70 % uitmaken van de drugsproblematiek.

In deze grafiek wordt een opdeling gemaakt naar het 'soort drug' dat in beslag genomen werd in 1997 door de reguliere politiediensten en de douanediensten en welke geregistreerd werden op een eenvormig formulier dat werd overgemaakt aan de Algemene Politie-eenheden. Deze oefening geeft een zicht op de verdeling van het soort van in beslag genomen drugs. Men bemerkt het grote aandeel van 'cannabis' (65%). Amfetamines en XTC nemen een even groot deel voor hun rekening (beiden 8%).

F. IMMATERIELE DREIGING

Het stijgend belang van de 'immateriële dreiging' werd reeds aangetoond. De '*bedreigingen*' stijgen dus steeds meer. Gelet op het feit dat dit misdrijf een typisch 'klachtmisdrijf' uitmaakt, betekent dit dat de bevolking steeds meer aangifte doet van dit soort van fenomeen. De bedreigingen maken 4,58% uit van de totaliteit van

de geregistreerde criminaliteit in 1997. In 1996 werden er 29.993 misdrijven vastgesteld; in 1997 stijgt het aantal tot 37.397 (+24,3%). De stijging wordt teruggevonden in het groter aantal bedreigingen (+23,4%).

Dat niet alle bedreigingen worden aangegeven en door de politie geregistreerd, blijkt uit gegevens afkomstig uit de Veiligheidsmonitor '97. Bedreiging met fysisch geweld (zonder dat dit geweld werd gepleegd) wordt slechts tussen de 21% en 37% aangegeven door de burger. Slechts minimaal wordt dit misdrijf door de politie ook geregistreerd in een proces-verbaal (tussen de 14% en de 28%).

De misdrijven tegen de goede eer en naam stijgen met 21,9% (van 8534 feiten in 1996 naar 10.408 in 1997). De grootste moot zijn nog steeds de **beledigingen** (+19,8%). De rubriek **laster en eerroof** kent eveneens een stijging (van 2555 feiten in 1996 naar 3169 feiten in 1997, stijging met 24%) Wil dit zeggen dat er zich misdrijven voordoen of dat de bevolking vlugger naar de politie stapt en zich vaker beledigd voelt? De rubriek **lasterlijke aantijgingen en kwaadwillige ruchtbaarmaking** kent een stijging met 32,2% (van 606 feiten in 1996 naar 802 feiten in 1997).

G. MISDRIJVEN TEGEN SEKSUELE MORAAL

De 'misdrijven tegen de seksuele moraal' nemen slechts 0,42% van de totaliteit van de criminaliteit voor hun rekening, maar kennen een belangrijke stijging van 13,2%. De meeste van deze misdrijven bevinden zich binnen categorie '**openbare zedenschennis**' (van 2.374 feiten in 1996 naar 2.498 feiten in 1997, ofwel een stijging met 5,2%³²). De rubriek **pornografie** daalt met 24,2%. De vaststellingen inzake **prostitutie** kennen echter een stijgend verloop (+ 37,5%, ofwel 340 in 1996 en 468 in 1997). Het aantal **aanzettingen tot ontucht** zit eveneens in stijgende lijn (van 301 feiten in 1996 naar 450 feiten in 1997, ofwel een stijging met 49,4%).

1

H. MISDRIJVEN TEGEN HET JURIDISCH STATUUT VAN HET KIND

Wanneer we deze rubriek bekijken, bemerken we een stijging van het aantal vaststellingen in de loop van 1997 (van 1972 feiten in 1996 naar 2221 feiten in 1997, ofwel + 12,6%). Deze stijging is gelijkaardig met deze van vorig jaar en bevindt zich in alle rubrieken. Deze stijging is vooral gelegen binnen de rubriek '**misdrijven in verband met de bewaring van het kind, gepleegd door de ouders**' (van 1416 feiten in 1996 naar 1492 feiten in 1997, ofwel stijging met 5,3%) Ook de rubriek '**ontvoering van kind of minderjarige**' stijgt (van 349 feiten in 1996 naar 492 feiten in 1997, stijging van 41%).

Belangrijk om bijkomend te vermelden zijn de **verdwijningen**, waarvoor door de politiediensten blijkbaar meer processen-verbalen worden opgesteld, gelet op het feit dat ze stijging van 4.362 naar 7.231 in 1997 (+65,8%!)). Het leidt geen twijfel dat

32. Let op: deze stijging is voornamelijk te wijten aan een stijging in de rubriek openbare zedenschennis (+421%) ! !

de gebeurtenissen van afgelopen jaar rond de 'zaak Dutroux' dit cijfer dramatisch hebben beïnvloed.

9. Verdergaande analyse naar misdrijfcategorieën op lokaal vlak naar groepen van gemeenten

De verschillende misdrijfcategorieën worden verder bestudeerd voor een aantal *groepen* van gemeenten, hetgeen een nuttig evaluatie-instrument voor de lokale bestuurlijke en gerechtelijke overheden oplevert. De studie schetst een vergelijking over de jaren 1994, 1995, 1996 en 1997, hetgeen een trend over langere termijn weergeeft. De groepen die worden besproken zijn de veiligheidscontractsteden, de preventiecontractsteden, de kustgemeenten en de Zuid-West-Vlaamse grensstreek. Voor Brussels Hoofdstedelijk Gewest³³, de middelgrote steden³⁴ en de preventiecontractsteden³⁵ wordt de evaluatie gemaakt aan de hand van de een 'controle-groep'.³⁶ De fenomeenstudie geeft misdrijfgraden per 10.000 inwoners. De specifieke graad wordt berekend voor (1) diefstal, (2) de gewelddadige misdrijven tegen de eigendom en (3) de misdrijven tegen de lichamelijke integriteit. Deze drie misdrijftypes werden gekozen uit de algemene criminaliteitsverdeling, omdat ze de grootste frequenties kennen en deel uitmaken van de 'crime-index' die door het V.S.P.P. werd uitgewerkt.

In een volgende voorstelling wordt het verschil in lokale criminaliteitsgraden uitgezet, per misdrijfcategorie naar groepen van gemeenten. De categorieën die hier worden beschouwd zijn iets ruimer: (1) de vermogenscriminaliteit, (2) drugs, (3) dreiging, (4) misdrijven tegen personen en (5) andere misdrijven. Het verschil in jaargraad wordt hier uitgezet voor België, de grote steden, de steden met een veiligheidscontract en België zonder de 29 steden met een veiligheidscontract.³⁷

Uit deze grafiek blijkt duidelijk dat de vermogensmisdrijven de grootste stijging kennen in de veiligheidscontract-steden (+graad van 7,31), gevolgd door de grote steden (+3,17). De misdrijven tegen personen zitten eveneens in de lift, voornamelijk de misdrijven tegen personen, en dit weer specifiek in de groep van de veiligheidscontract-steden (+1,62).

Bekijken we nu elke misdrijfvorm in het bijzonder. Een algemene bespreking wordt hier gegeven; detailsgraden per 10.000 inwoners vindt u in bijlage.

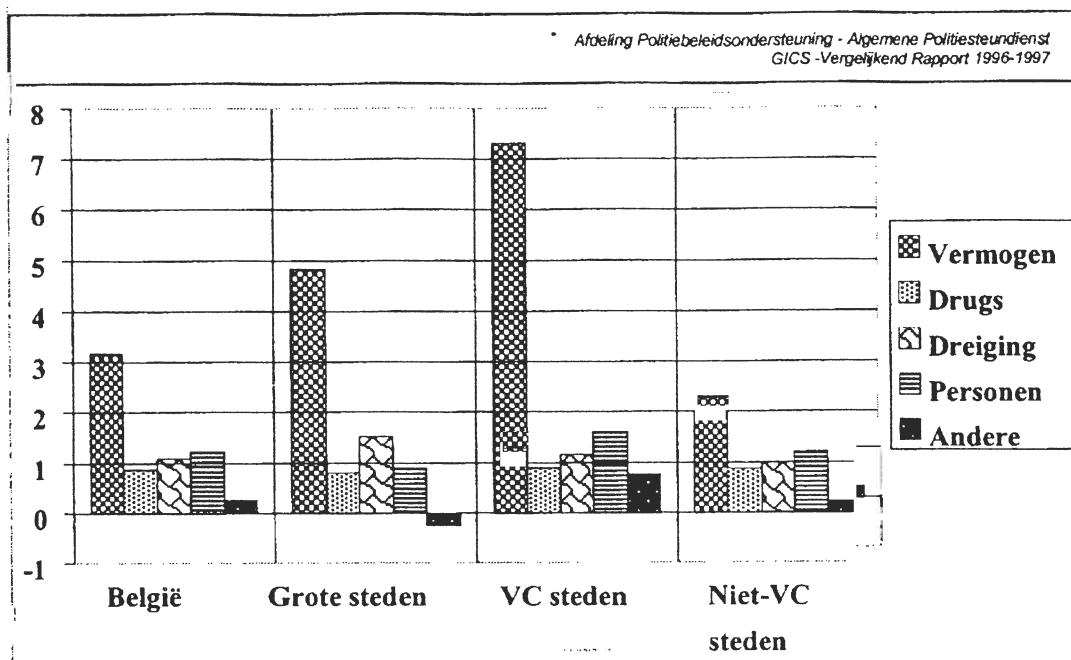
33. De volgende steden hebben een veiligheidscontract : Brussel, Anderlecht, Etterbeek, Vorst, Elsene, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Noode en Schaarbeek.

34. Van de 21 middelgrote steden hebben 16 steden een veiligheidscontract.

35. Er zijn 45 steden en gemeenten met een preventiecontract ; het gaat hierbij meestal om de kleinere steden.

36. De controlegroep bestaat uit gelijkaardige (naar grootte en inwoneraantal) gemeenten binnen dezelfde groep zonder contract.

37. Let op: we spreken hier van verschillen in jaargraden, niet van verschilpercentages.

A. DIEFSTAL EN AFPERSING

Binnen de groep van de veiligheidscontractsteden kent de *diefstal* een tendens tot stabilisering in de grootsteden en een uitgesproken stijging in de veiligheidscontractsteden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (de controlegroepgemeenten daarentegen kennen een dalende tendens). De middelgrote steden vertonen voor deze misdrijfvorm eveneens een stijgende tendens; daar waar de controlegroep de laatste twee jaren een uitgesproken dalende tendens vertoont. Binnen de groep van de preventiecontractsteden kunnen we van een relatieve stabilisering spreken. De kustgemeenten – en dit is toch wel een opmerkelijk resultaat – kennen een daling voor het fenomeen diefstal, hetgeen kan wijzen op een ver doorgedreven preventiebeleid³⁸. De gemeenten uit de Zuid-West-Vlaamse grensstreek kennen eveneens een daling (met een lichte stijging in 1997, die echter nog onder de graad van 1994 blijft).

De meeste preventiecampagnes oriënteren zich rond ‘diefstal met verzwarende omstandigheden’ (*inbraak*); daarom wordt dit fenomeen afzonderlijk besproken. In de vijf grootsteden kennen we een stijging, gevolgd door stabilisering, in Brussels Hoofdstedelijk Gewest een daling, gevolgd door een betekenisvolle stijging. De contractsteden binnen de middelgrote steden vertonen een stabiel profiel, gevolgd door een stijging de laatste twee jaren. De controlegroep kent een uitgesproken daling de laatste twee jaren. De preventiecontractsteden kennen hier een zeer stabiel beeld; terwijl de niet-contractsteden in 1997 een relatieve stijging kennen. De daling die in de kustgemeenten merkbaar was voor diefstal in het algemeen laat zich

38. In de loop van 1996 en 1997 werd door de Minister van Binnenlandse Zaken en afzonderlijk ‘kustactieplan’ gefinancierd om juist deze criminaliteitsvorm in te dijken.

voelen bij het fenomeen inbraak; positieve resultaten dus. De Zuid-West-Vlaamse grensstreek kent een uitgesproken stijging van inbraken in 1997.

Autodiefstal daalt in de grootsteden, alhoewel het laatste jaar minder uitgesproken. In Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in de middelgrote steden kennen de autodiefstallen een stijgende tendens. De preventiecontractsteden kennen een dalende tendens, evenwel met een lichte stijging in 1997. In de kustgemeenten stellen we een uitgesproken daling vast (van 3,1 in 1994 over 3,4 in 1995 naar 2,6 in 1996 en 2,2 in 1997!). Preventieve acties in de vorm van een verscherpte patrouillering en een gericht toezicht hebben hier blijkbaar hun vruchten afgeworpen. In de Zuid-West-Vlaamse grensstreek stellen we een stijging vast in 1997 van het aantal autodiefstallen.

B. VANDALISME

Vandalisme kent in bijna alle groepen van steden een stijging; dit fenomeen verdient meer aandacht. De grootsteden kennen een licht stijgende tendens. In Brussels Hoofdstedelijk Gewest stellen we een opmerkelijke stijging vast³⁹, die eveneens waarneembaar is bij de controlegroep. Ook de middelgrote steden kennen een stijging van dit fenomeen; terwijl de controlegroep een relatieve stabilisering vertoont. De contractsteden uit de groep van de preventiecontractsteden kennen een voortdurende stijging van vandalisme (eveneens vaststelbaar in de controlegroep). In tegenstelling tot de diefstal, die een zeer gunstig verloop kent in de kustgemeenten, stellen we hoge pieken en stijgingen van vandalisme vast aan de kust. Een fenomeen dat inderdaad tot op heden minder aan bod kwam in de contracten, ten voordele van de inbraak en de autodiefstal. Ook de gemeenten uit de Zuid-West-Vlaamse grensstreek zitten voor wat vandalisme betreft in de lift.

Het *vandalisme* wordt hoofdzakelijk *op andere goederen* gepleegd. In de vijf grootsteden kent dit fenomeen een sterk stijgende tendens, alhoewel het *vandalisme aan voertuigen* toch ook een stijgende trend vertoont. Binnen de contractsteden uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent het vandalisme aan andere goederen over alle jaren heen een significantie stijging; het vandalisme aan voertuigen kent slechts een enorme groei in 1997. In de contractsteden uit de middelgrote steden stijgen beide fenomenen even sterk.

C. MISDRIJVEN TEGEN DE LICHAAMELIJKE INTEGRITEIT

De *misdrijven tegen de lichamelijke integriteit* werden eveneens onder de loep genomen, gelet op hun belang zowel naar frequentie als naar ernst voor het slachtoffer. In elke bestudeerde groep stijgt het geweld, waarbij vooral in de vijf grootsteden een ernstige consistente stijging wordt vastgesteld. De contractsteden uit Brus-

39. Let wel: Het verhoogd verbaliseringsgedrag van de politie kan het gevolg zijn van de richtlijnen vanuit het parket waarin werd gesteld alle vormen van vandalisme au sérieux te nemen en te registreren in een proces-verbaal.

sels Hoofdstedelijk Gewest volgen, weliswaar met een iets minder betekenisvolle stijging. In de controlegroep (steden zonder contract) stellen we eveneens een stijging vast. De middelgrote steden en gemeenten met een contract stijgen voor wat dit fenomeen betreft eveneens in zeer grote mate; de controlegroep kent een stabilisering na een daling. Genoemde groepen scoren hoger dan het nationaal gemiddelde. De preventiecontractsteden kennen eveneens een stijgend verloop; dezelfde tendens bemerken we in de niet-contractsteden. De kustgemeenten kennen ook stijgende evoluties, in tegenstelling tot een aantal andere fenomenen waar deze groep positief scoort. De Zuid-West-Vlaamse grensstreek tenslotte kent eveneens een stijging van dit fenomeen.

De *slagen en verwondingen* maken de hoofdmoot uit van deze misdrijfvorm. In alle groepen stijgen de slagen het meest, met pieken voor 1997.

10. Denkpistes voor een vernieuwd preventiebeleid

België kent een stijging met de criminaliteitsgraad van +0,6; toch is dit niet alarmeerd wanneer we vergelijken met het buitenland. Ons land bekleedt een middenpositie. Alle provincies vertonen een stijgende tendens en de meeste groepen van gemeenten. We kunnen ons nu echter blijvend de vraag stellen of deze stijging niet in grote mate bepaald wordt door een verhoogd aangiftegedrag bij de bevolking enerzijds en een verhoogde registratiebereidheid bij de politiediensten anderzijds. De Veiligheidsmonitor 1998 zal cijfermatig uitsluiting geven over deze tendenzen. Allerlei richtlijnen vanuit de overheden (voornamelijk de gerechtelijke overheden) vestigen de aandacht op het feit dat politiediensten meer en degelijker dienen te registreren en de proces-verbalen over te maken aan het parket. Verbetering van de communicatie tussen de politiediensten naar aanleiding van de IPZ-werking en het opstellen van veiligheidscharters heeft wellicht ook zijn invloeden op de politieke cijfers.

Toch blijft de stijging van 10% een feit en het is uitermate nuttig ons te bezinnen over een gericht veiligheids- en preventiebeleid zowel op bestuurlijk als op gerechtelijk vlak. Na een studie van de meest problematische fenomenen, blijkt wel dat de aandacht verscherpt dient uit te gaan naar de geweldscriminaliteit en de immateriële dreiging. Diefstal en vandalisme blijven echter evenzeer problematisch, hetgeen noopt tot een blijvende inspanning ten aanzien van deze misdrijfvormen.

Dit laat toe te pleiten voor een hernieuwing van het preventiebeleid, zonder evenwel *tabula rasa* te maken met de bestaande initiatieven. We pleiten voor bijstelling van een aantal preventielijnen enerzijds, en voor het toevoegen van een aantal nieuwe anderzijds. Om het duidelijk te zeggen: een diepgaandere en bredere **sociale preventie** hoeft niet de situationele preventie-initiatieven overbodig te maken of te verdringen. Wat zou er kunnen zijn tegen b.v. de voorkoming van autodiefstallen?

De periode is echter te kort om een fundamentele evaluatie te kunnen maken van de geleverde inspanningen. Hiervoor ontbreken trouwens essentiële, specifieke lokale evaluatie-instrumenten. Nochtans leiden evaluatieprocedures naar het 'mo-

ment van de waarheid', waarbij de betrokkenen hun **objectieven** dienen uit te klaren, hun **indicatoren** op precies en realistische wijze dienen te bepalen, en waarbij men ertoe verplicht wordt rekening te houden met de **meetbaarheid** van het succes van een project.⁴⁰ De ontwikkelde projecten zijn veel te weinig concreet **evaluatiegevoelig**, gezien het schrijnend ^g gebrek aan (meetbare) objectieven⁴¹ enerzijds en gebrek aan **lokale analyse- en interpretatiecapaciteit** anderzijds. Bovendien wordt o.i. veel te snel toegegeven op het feit dat sociale preventie-initiatieven, aangezien ze moeilijker onder de sturing (of bevoegdheid) van Binnenlandse Zaken te situeren zijn, quasi niet realiseerbaar zijn. Volgens P. DE HERT brengt deze vorm van 'contracting' sowieso een bevoegdheidsprobleem met zich mee. De federale overheid heeft slechts een beperkte bevoegdheid inzake stedelijke vernieuwing, waardoor de sociale component van het stedelijk beleid hoofdzakelijk aan de gemeenschappen en de gewesten moet worden overgelaten.⁴² Het lijkt dan ook moeilijk een geïntegreerd evaluatieinstrument uit te bouwen, dat de invloed van de verschillende veiligheidsinitiatieven op de cijfers exact meet. Volgens de auteurs dient een 'open en eerlijke discussie op basis van onafhankelijk cijfermateriaal te zorgen voor een permanente ondersteuning en bijsturing'.⁴³

In dit verband dient verwezen te worden naar de problematische evoluties inzake allerhande vormen van **gewelddelinquentie** (tegen personen, maar ook tegen eigendom). Het is onvermijdelijk dat deze problematiek enkel ernstig tegemoet getreden kan worden door middel van een meer uitgesproken **dadergerichte preventie**. Opnieuw dient hierbij van meet af aan beklemtoond te worden dat een dergelijke vorm van preventief werk slechts op eerder lange termijn zichtbare resultaten zal afwerpen. Dit kan natuurlijk geen reden zijn om deze trend niet in te zetten. Uitstel zal geen afstel met zich meebrengen. Internationaal onderzoek toont aan dat consequent doorgevoerde dadergerichte preventie werkt!⁴⁴

Een meer algemeen **sociaal beleid** (met klemtoon op een tewerkstellingsbeleid) zal zeker (ook politiek) vruchten afwerpen, ondanks het feit dat de effecten hiervan slechts op langere termijn voelbaar zullen worden. De bevolking wordt onderschat over het begrip dat bestaat omtrent de huidige situatie. Veeleer lijkt het noodzakelijk de grieven en behoeften die bij de bevolking leven terdege au sérieux te nemen en duidelijk aan te geven dat de wil aanwezig is hier iets **ten gronde** aan te willen doen.

40. P. PONSAERS, C. TANGHE, et al., 'Het gebruik van criminaliteitscijfers bij evaluatieonderzoek', in: *De Gemeente*, Brussel, n° 11, 1997, p. 717-725; P. PONSAERS, C. TANGE, e.a., 'Du bon usage des statistiques dans le cadre de l'évaluation d'une politique', in : *Mouvement Communal*, n° 1, 1998, p. 31-37.

41. Als vandaag geëvalueerd wordt op basis van de criminaliteitscijfers is dit bij gebrek aan andere, specifieke evaluatiemiddelen, ontwikkeld en vooropgesteld als onderdeel van de contractstrategie.

42. W. DEBEUCKELAERE, D. HACHE en P. DE HERT, 'Federale expansiedrift en veiligheidsfetisjisme', in *Samenleving en politiek*, jg. 4, 1997, nr. 9, p. 33.

43. W. DEBEUCKELAERE, e.a., *o.c.*, p. 33.

44. Eén van de meest essentiële bevindingen in het laatste (nog niet gepubliceerde) 'Global Report' van de Verenigde Naties.

Wel is het zo dat een dergelijke zienswijze inderdaad impliceert dat beleidsverantwoordelijken bereid zijn successen te delen en mekaar geen vliegen willen afvangen. Dit is overigens de wezenlijke betekenis van wat in Nederland onder de vlag van '**Integrale Veiligheid**' dient begrepen te worden. De discussie omtrent het label 'veiligheid' is dan naar ons gevoelen eerder bijkomstig. Essentieel is echter dat het initiatief gedragen wordt door departementen als Binnenlandse Zaken én Justitie, maar ook Ruimtelijke Ordening, Leefmilieu, Volksgezondheid, Welzijn, Tewerkstelling, e.d.m.⁴⁵

Hierbij dient echter aangestipt dat welzijnsbeleid fundamenteel een andere ontwikkelingslijn en logica dient te volgen dan het veiligheidsbeleid. De uitvoering van dit laatste beleid is nog steeds de prioritaire taak van politie. Omgekeerd mag het veiligheidsbeleid dan weer het welzijnsbeleid niet verdringen. Logisch volgt hieruit een goede afstemming tussen het politieel preventieel en het niet-politieel preventieel van bv. het veiligheidscontract, maar eveneens een goede afstemming tussen veiligheidscontract en andere vormen van federale en gemeenschaps-contracting. Essentieel lijkt hierbij de verbetering van de coördinatiefunctie op federaal, gemeenschaps- en lokaal niveau. Dit impliceert de aanstelling van **beleidsmedewerkers** op diverse echelons van de bestuurlijke overheden, welke met voldoende zeggingschap deze coördinatie afdwingbaar kunnen maken. Criminele statistieken kunnen dan nuttig gehanteerd worden als indicatoren bij de analyse en interpretatie van een geïntegreerd gevoerd veiligheids**beleid**, eerder dan dat zij gezien worden als de uitdrukking van een criminele werkelijkheid.⁴⁶

Anderzijds dient ook vastgesteld te worden dat sommige groepen uit de **bevolking** (individualisering?) vaak nalatig en nonchalant zijn, en de verantwoordelijkheid voor gevolgen al te makkelijk doorschuift naar overheidsinstellingen als onderwijs, politie, edm. Wat de politie betreft kan hierop slechts effectief worden ingespeeld door te trachten zo dicht als mogelijk bij de bevolking te staan. Zonder dat daarvoor dient gepleit te worden voor de uitbouw van Buurtinformatienetwerken, kan toch op de eerste plaats werk gemaakt worden van een reële decentralisering van de werking van de stedelijke politiewerking, wijkgerichte preventiecellen, wijkteams, en wellicht zelfs van zonale researchecellen.

Uiteraard dient benadrukt te worden dat de stijging van de **drugsvaststellingen** veeleer te maken hebben met het pro-actief karakter van het politie-optreden dan met een stijging van de drugsproblematiek op zich. Niettemin zal op een bepaald moment, de opgemerkte stijgende tendens, zich toch dienen te stabiliseren. Dezelfde argumentatie kan immers niet ten eeuwigden dage gehandhaafd blijven.⁴⁷

45. Vormgeving hiervan is op lokaal niveau o.i. makkelijker te realiseren, via rechtstreekse beleidsmedewerkers van de burgemeesters.

46. P. PONSAERS, 'Terug naar de orde van de dag', editoriaal Panopticon, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1997, p. 537.

47. Niettemin dringt zich de vraag op in welke mate een voortzetting van dit pro-actieve politie-optreden nog zinvol is in het licht van de recente drugsnota vanwege Justitie. Doen alsof een remmend parketbeleid tav. softdruggebruik op parketniveau geen enkel effect zal teweegbrengen op het vlak van de politieke activiteit lijkt ons niet erg realistisch noch zinvol.

Het is manifest dat op het vlak van de **jeugdbescherming**⁴⁸ zich een stijgende tendens aftekent in de geregistreeerde criminaliteit. Het gaat hier o.m. om een stijging in het aantal 'kind in gevaar'-situaties en fuges, maar ook wel om een stijging in het aantal gevallen van onbuigzaamheid. Overigens kunnen belangrijke stijgingen opgemerkt worden in de misdrijven tegen de familie (weigeren bezoekrecht, weigering betaling onderhoudsgeld, ...) en in de sfeer van de kinderverwaarlozing. Op het eerste gezicht lijkt het erop dat deze sfeer rond minderjarigen minder tot het bevoegdheidsdomein van Binnenlandse Zaken behoort, en van hieruit minder beleidsmatig op deze probleemconstellatie kan ingegrepen worden⁴⁹ vanuit dit departement.

Niettemin leren de resultaten van de Veiligheidsmonitor ('97) ons dat in sommige grootstedelijke omgevingen de groep van minderjarigen niet enkel dient gezien te worden als potentiële dadergroep, maar vooral ook als een potentiële slachtoffergroep. Daarenboven kan uit de resultaten van de module slachtofferschap afgeleid worden dat de groep van minderjarigen hier dikwijls relatief gezien hoog scoort, terwijl de registratiebereidheid bij de politiediensten eerder aan de lage kant ligt. In sommige gevallen kan hier zelfs gesproken worden van het weinig of niet '**au sérieux**' nemen van klachten van minderjarigen door politiediensten. O.i. verklaart dit de hoge score inzake bezit van verweerwapens bij minderjarigen.

Indien het zo is dat minderjarigen niet enkel als dadergroep, maar vooral ook als **slachtoffergroep** dienen bekeken te worden, volstaat het o.i. niet met de klassieke middelen van de jeugdbescherming te werken. Het risico op polarisering en/of escalatie is te reëel binnen de groep van minderjarigen. Vandaar dat ervoor gepleit wordt op het niveau van de **politieprocedures** op het probleem in te grijpen.⁵⁰ Alleszins is dat hetgene dat momenteel wordt aanbevolen door het Home Office ten aanzien van deze problematiek. Dit impliceert in concreto het aanwakkeren van een grotere luister- en registratiebereidheid in de schoot van politiediensten ten aanzien van deze groep minderjarigen en het bekendmaken van deze politieke attitude tav. jongeren.

Wellicht wordt momenteel teveel exclusief gewerkt in een grijze zone van **non-interventie** met allerhande partners in het sociale veld (b.v. schooldirecties, jeugdhuizen, straathoekwerkers, edm.), zonder dat ook de concrete mogelijkheid wordt overwogen de strafrechtelijke (of andere) ingang te kiezen. Uiteraard is de strafrechtelijke ingang slechts nuttig indien, zoals steeds trouwens, een expliciet justitieel sluitstuk wordt voorzien. Indien dit niet het geval is, dreigt de sfeer van straffeloos-

48. Het hoeft geen betoog dat deze categorieën van delinquentie verband houden met een verhoogde gevoeligheid hiervoor naar aanleiding van de zaak Dutroux.

49. Overigens dient hieraan toegevoegd te worden dat inzake kindermishandeling en seksuele agressie t.a.v. minderjarigen de geregistreeerde criminaliteit een bijzonder slechte graadmeter is, en dat in feite bijkomende meetinstrumenten, van meer kwalitatieve aard, zouden dienen uitgebouwd te worden.

50. Waarbij naar ons gevoelen een ernstige inspanning dient gedaan om efficiënte en gestructureerde 'diversion'-initiatieven te ontwikkelen.

heid – die nu wordt gepercipieerd – bevestigd te worden in hoofde van de publieke opinie, waardoor de dreigende escalatie zich enkel kan doorzetten.⁵¹

Het verdient aanbeveling in dit verband te overwegen of het niet nuttig zou zijn wetenschappelijk onderzoek te ontwikkelen omtrent **carrière-verloop** bij minderjarigen ingeval van ernstige criminaliteit. Vandaag de dag beschikken we niet over informatie die moet toelaten op een volwassen wijze een triage te maken tussen een doorgedreven mantelzorg⁵² enerzijds en anderzijds omtrent het moment dat strafrechtelijk dient tussengekomen.⁵³

Globaal overheerst het gevoel dat de focus van de veiligheidscontracten teveel **versnipperd** wordt over een te grote diversiteit aan projecten. Deze versnippering van doelen brengt uiteraard eveneens een versnippering van middelen met zich mee, waardoor de slagkracht en de kans tot slagen van de projecten worden afgezwakt.

51. In dit verband dient erop gewezen te worden dat justitie nu nog steeds niet beschikt over een beleidsinstrument dat moet toelaten de activiteit op het niveau van de parketten zichtbaar te maken, terwijl hiermee een zgn. aanvang werd genomen tesamen met de politiestatistiek.

52. Meer en meer groeit in dit verband het besef dat het fenomeen van ‘repeated victimization’ zich voordoen, voornamelijk in de groep van minderjarigen. In Engeland en Wales wordt momenteel grondig geïnvesteerd in het uitbouwen van zgn. ‘cocoon-watch’-projecten, waar de mantelzorg wordt gestructureerd in de sociale textuur rond het slachtoffer.

53. In dit verband kan verwezen worden naar het experiment in Charleroi, waar de politiediensten de parketten expliciet opmerkzaam maken op recidive ingeval van ernstige vormen van delinquentie.

Bijlage 1. Detailresultaten naar misdrijfcategorie voor alle groepen van gemeenten (graad per 10.000 inwoners)

1. Vijf grootsteden:

Algemene graad: Lichte stijging

94: 10.83,

95: 11.29,

96: 11.43,

97: 12.25

Diefstal: Laatste jaren tendens tot stabilisering

94: 55.21,

95: 64.34,

96: 61.99,

97: 64.97

Autodiefstal: Daling, laatste jaar minder uitgesproken

94: 7.24,

95: 8.28,

96: 7.58,

97: 7.55

Inbraak: Stijging gevolgd door stabilisering

94: 23.54,

95: 27,

96: 26.31

97: 27.71

Vandalisme: Licht stijgende tendens

94: 8.32,

95: 9.49,

96: 10.18,

97: 10.44

Lichamelijke integriteit: Ernstige consistente stijging

94: 6.58,

95: 8.22,

96: 8.79,

97: 9.22

2. Hoofstedelijk gewest:

2.1. CONTRACTSTEDEN

Algemene graad: Belangrijke stijging:

94: 10.23,

95: 8.88,

96: 10.18,

97: 12.65

Diefstal: Laatste jaren uitgesproken stijging:

94: 57.63,

95: 43.34,

96: 56.75,

97: 67.4

Autodiefstal: Stijgende tendens

94: 5.63,

95: 4.59 ,

96: 5.86 ,

97: 6.14

Inbraak: Daling, gevolgd door betekenisvolle stijging

94:30,74,

95: 26,88

96: 26,96

97: 33,51

Vandalisme: Opmerkelijke stijging (beleidseffect?)

94: 3.82,

95: 4.18,

96: 6.18,

97: 8.39

Lichamelijke integriteit: Minder uitgesproken stijgende tendens

94: 5.03,

95: 5.3,

96: 6.37,

97: 7.65

2.2. *CONTROLEGROEP:*

Algemene graad: Veel minder uitgesproken stijging:

94: 6.5,

95: 6.3,

96: 6.67,

97: 7,52

Diefstal: Dalende tendens

94: 44.04,

95: 39.51,

96: 38.52

97: 40.41

Inbraak: Stabilisering

94: 21,92

95: 20,86

96: 20,62

97: 21,53

Vandalisme: Uitgesproken stijgende tendens

94: 4.17,

95: 4.35

96: 5.18

97: 7.36

Lichamelijke integriteit: Stabilisering

94: 4.05,

95: 3.88,

96: 4.32,

97: 4.93

3. **Middelgrote steden:**

3.1. *CONTRACTSTEDEN*

Algemene graad: Relatieve stabilisering

94: 7.49,

95: 7.39,

96: 8.28,

97: 8.95

Diefstal: Stijgende tendens

94: 37.68,

95: 36.96,

96: 41,4,

97: 44,16

Autodiefstal: Stijgende tendens

94: 3.34,

95: 3.83,

96: 3.99,

97: 4.12

Inbraak: Stabiel profiel, ondanks stijging laatste twee jaren

94: 12,14

95: 12,41

96: 14,

97: 14,33

Vandalisme: Uitgesproken stijging

94: 7.71,

95: 8.1,

96: 9.82,

97: 10.34

Lichamelijke integriteit: Uitgesproken consistente stijging

94: 5.24,

95: 5.9,

96: 7.04,

97: 7.69

3.2. Controlegroep

Algemene graad: Volledige stabilisering

94: 6.71,

95: 6.71,

96: 5,67,

97: 6.71

Diefstal: Laatste 2 jaar uitgesproken dalende tendens

94: 36.65,

95: 34.74

96: 19.98

97: 23.64

Inbraak: Uitgesproken daling de laatste twee jaren

94: 13,82

95: 13,01

96: 8,69,

97: 8,94

Vandalisme: Relatieve stabilisering

94: 6.65,

95: 7.02,

96: 5.33,

97: 6.25

Lichamelijke integriteit: Stabilisering na daling

94: 5.53,

95: 5.75,

96: 3.94,

97: 4.00

4. Preventiecontractsteden

4.1. CONTRACTSTEDEN

Algemene graad: stijging

94: 6,23,

95: 6,34,

96: 6,29,

97: 6,97

Diefstal: stabilisering

94: 30.23,

95: 28,77,

96: 27,15,

97: 29,34

Autodiefstal: Daling, gevolgd door stijging

94: 3,1,

95: 2,91

96: 2,67,

97: 2,79

Inbraak: Stabilisering

94: 11,77,

95: 11,4,

96: 11,04

97: 11,24

Vandalisme: Stijgende tendens

94: 6,57,

95: 6,81,

96: 7,15,

97: 7,65

Lichamelijke integriteit: Consistente stijging

94: 4,48,

95: 4,91,

96: 5,05,

97: 5,65

4.2. *CONTROLEGROEP*

Algemene graad:

94: 5,08,

95: 5,14,

96: 5,33,

97: 5,97

Diefstal: stabilisering

94: 25,56,

95: 24,4

96: 23,99,

97: 25,8

Autodiefstal: Daling, laatste jaar minder uitgesproken

94: 2,79,

95: 2,4,

96: 2,31,

97: 2,48

Inbraak: Stabilisering, stijging laatste jaar

94: 10,81

95: 10,23

96: 9,83,

97: 10,27

Vandalisme: Stijgende tendens

94: 5,49,

95: 6,02,

96: 6,57,

97: 7,57

Lichamelijke integriteit: Ernstige consistente stijging

94: 3,55,

95: 3,71,

96: 4,

97: 4,56

5. Kustgemeenten

Algemene graad: Consistente stijging

94: 9,69,

95: 10,68,

96: 10,46,

97: 10,99

Diefstal: Daling

94: 48,64,

95: 51,43,

96: 46,17,

97: 44,04

Autodiefstal: Consistente daling

94: 3,1,

95: 3,43,

96: 2,6,

97: 2,2

Inbraak: Consistente daling laatste twee jaren

94: 14,47

95: 15,27

96: 12,65

97: 11,22

Vandalisme: Significante stijging

94: 10,2,

95: 12,88

96: 13,55,

97: 14,75

Lichamelijke integriteit: Ernstige consistente stijging

94: 6,45,

95: 7,24,

96: 7,39,

97: 7,46

6. Zuid-West-Vlaamse grensstreek

Algemene graad: Laatste jaar stijging

94: 5,25,

95: 4,72,

96: 4,97,

97: 5,47

Diefstal: Daling, gevolgd door stijging

94: 22,46,

95: 19,66,

96: 19,96

97: 21,92

Autodiefstal: Stabilisering, gevolgd door stijging

94: 1,7,

95: 1,63,

96: 1,73

97: 1,95

Inbraak: Laatste jaren stijging

94: 5,77

95: 5,13

96: 5,8

97: 6,12

Vandalisme: Significante stijging

94: 5,01,

95: 5,27

96: 6,42,

97: 6,99

Lichamelijke integriteit: Ernstige consistente stijging

94: 3,74,

95: 3,97,

96: 4,31,

97: 4,59